

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ

ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

ΑΜΦΙΣΣΑ
1983

Ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο ἀπ' τὴν

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Ἀμφισσα, Πανουργιά 1

Τεύχος 28, Ὀκτώβριος - Δεκέμβριος 1983

Υπεύθυνος γιὰ τὴν ὕλη: Δημήτρης Ἰωάν. Κολοβός
Δημ. Γούναρη 39, Ἀμαρούσιον, τηλ. 80.25.926

Υπεύθυνος τυπογραφείου: Γεώργιος Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4 - Ἀθήναι - Τηλ. 360.38.20

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γεώργιος Κουτσοκλένης, πρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Εὐγενία Γερολυμάτου, ἀντιπρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Πάλλας, γραμματεὺς Ε.Φ.Μ.

Γεώργιος Καρανδρός, ταμίας Ε.Φ.Μ.

Χρυσὴ Μοσκαχλαειδῆ, ἑφορος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Ἀγουρόπουλος

μέλη Δ.Σ. τῆς Ε.Φ.Μ.

Γεώργιος Βακράκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
—Ἐπικαιρότητες, τοῦ Δ.Ι.Κ.	1/849
—Καλῶς ἦρθες, νέε Χρόνε, τοῦ Γιάννη Ἡλιάπουλου	4/852
—Ἡμέρες ζόφου, τοῦ Μήτσου Ἐλατου	8/856
—Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες τῆς Φωκίδας, τοῦ Γεωργίου Κουτσοκλένη ...	14/862
—Κουβέντες στὸ Λευκαδίτι, τοῦ ΓΕΝΙΚΟ-ς	25/873
—Ἐπιστολές ἀναγνωστῶν	27/874
—Τὰ διβλία ποὺ λάβαμε	30/878
—Ἀπ' τὴ δραστηριότητα τῆς Ἑταιρείας	32/880

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Ἡ Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν
καὶ τὸ «Λαογραφικὸ Μουσεῖο Φωκίδας»
Εὐχονται
Κατὰ Χριστοῦγεννα
καὶ εὐτυχισμένος ὁ Καινούργιος Χρόνος

Ἀπ' ὅσα ὁ Ταχυδρόμος μᾶς φέρνει

1.— Ὁ δημοσιογράφος καὶ συγγραφέας Τάκης Παπαγιαννόπουλος, Ἀθήνα, μᾶς γράφει:

«... ..»

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ σᾶς συγχαίρω ἐγκαρδίως, καὶ δι' ὑμῶν ὅλους τοὺς συνεργάτας καὶ συνεργάτιδάς σας, διὰ τὸ ὠραῖον καὶ ἐξόχως δημιουργικὸν ἔργον ποὺ ἐπιτελεῖτε ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ σας «Σελίδες ἀπ' τὴ Φωκίδα» καὶ ἀκόμη περισσότερον ἀπὸ τὴν ἔπαλξη τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν.

.....»

2.— Ἀπὸ τὴν Πρόεδρο τῆς Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Νεανίδων Ἀθηνῶν πήραμε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Φίλε κύριε Πρόεδρε,

Εἴμαστε ὅλοι, ὅσοι ἤρθαμε Σαββατοκύριακο στὴ Φωκίδα, γεμάτοι ἀπὸ ἐντυπώσεις καὶ συγκίνηση. Ἐντυπώσεις γιὰ ὅ,τι εἶδα-

με καὶ μάθαμε, συγκίνηση γιὰ τὴν ἀφιέρωση καὶ τὸν ἐνθουσιασμό γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας σας ποὺ μᾶς μεταγγίσατε.

Θάταν σπουδαῖο νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ πού, σὰν ἐσᾶς, νὰ δίνουν ὅλο τὸν περίσσιο χρόνο τους καὶ ὅλο τὸ πάθος τους γιὰ τὴν καλλίτερη γνώση τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ τρόπου ζωῆς τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδας.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε εἰλικρινὰ καὶ πολὺ θερμὰ γιὰ τὸ χρόνο ποὺ μᾶς δόσατε καὶ ἐλπίζουμε νὰ ξανανταμώσουμε.

Πολὺ φιλικὰ
ΑΘΗΝΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
Πρόεδρος

Σχολιάζοντας τὰ γεγονότα

1.— ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟ «ΣΗΜΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ»: Σχετικὰ μὲ τὸ σχόλιο τοῦ προηγούμενου τεύχους μας «ΣΗΜΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ» ὁ ΤΟΕΒ Ἀμφίσσης καὶ περιχώρων μᾶς ἔστειλε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Ἀγαπητὲς «Σελίδες».

Στὸ «Σχολιάζοντας τὰ γεγονότα» τοῦ 27ου τεύχους σας ἐκπέμπετε τὸ «Σῆμα κινδύνου» γιὰ τὸν ἐλαιῶνα μας.

Μὲ τίς διαπιστώσεις σας συμφωνοῦμε ἀπόλυτα καὶ συμπληρώνουμε ὅτι σὲ ὁρισμένα μέρη ὁ λόγος... ἀγρίψε.

Ἐπίσης συμφωνοῦμε καὶ μὲ τὰ αἷτια ποὺ ἔφεραν αὐτὸ τὸ θαυμάσιο, ἄλλοτε, περιθῶλι στὸ σημερινὸ χάλι.

Ἐμεῖς σὰν τοπικὸς φορέας προσπαθοῦμε νὰ ἀνταποκριθοῦμε ὅσο πὸ δυνατόν περισσότερο στὴν ἀποστολή μας. Ἀπὸ φέτος δέ, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴ μεγάλη δωρεὰ τῆς ΑΕΜ ΒΩΞΙΤΑΙ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν γιὰ τὴν ἀγορὰ μηχανήματος ποὺ θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ μὴν ἀφήσουμε κανένα αὐλάκι κλειστὸ καὶ κανένα δέμα ἀτακτοποιήτο, ἐλπίζουμε ν' ἀνταποκριθοῦμε πλήρως.

Ἐπ' εὐκαιρία θεωροῦμε χρέος καὶ ἀπὸ δῶ νὰ εὐχαριστήσουμε τὴν ΑΕΜ ΒΩΞΙΤΑΙ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἐπέδειξε γιὰ τὸν ἐλαιῶνα μας.

Μὲ τιμὴ
Ὁ Πρόεδρος
ΠΑΝΑΓ. ΚΑΣΤΑΝΑΣ

Θὰ συμφωνήσουμε ἀπόλυτα μὲ τὴν προσδοκία τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς μας γιὰ αὐξηση τῆς ἀποδοτικότητος τοῦ «λόγγου» ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπόχτηση προηγμένων τεχνικῶν μέσων καλλιεργείας καὶ μὲ τὶς ὀφειλόμενες πρὸς τὴν δωρήτρια ἑταιρίαν ΑΕΜ ΒΩΞΙΤΑΙ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ εὐχαριστίες, δὲν θὰ πάψουμε ὅμως νὰ περιμένουμε τὴν ἀπαραίτητη λήψη ἀπ' τὴν πολιτεία λυσιτελῶν μέτρων γιὰ τὴ διάθεση τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἐπίτευξη σταθερῶν καὶ ἱκανοποιητικῶν τιμῶν.

2.— ΥΠΟΘΗΚΕΣ: "Ὡς μᾶς ἐπιτραπεί νὰ παραθέσουμε τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ λόγο ποὺ ἐκφώνησε στὸ Δίον Μακεδονίας ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Καραμανλῆς:

«Βασικὸς σκοπὸς τῶν πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὁποιαδήποτε ψυχαγωγία τῶν πολιτῶν ἀλλὰ ἡ πολιτιστικὴ καλλιέργεια τοῦ λαοῦ μας, ἡ αἰσθητικὴ δηλαδή, ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ του εὐαισθησία. Τὸ πολιτιστικὸ ἀγαθὸ μπορεῖ, καὶ πρέπει ἀσφαλῶς, νὰ φθάνει καὶ στὸ τελευταῖο χωριὸ δὲν μπορεῖ ὅμως ὁ κάθε τοπικὸς σύλλογος νὰ γίνεται, κατὰ τρόπο ἀσυντόνιστο, φορεὺς καὶ ὄργανο τῆς πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας».

Ἡ λιτή, σχεδὸν ἐπιγραμματικὴ σκιαγράφηση τῆς ἔννοιας καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν πλημμύρα τῶν τυποποιημένων «πανηγυριῶν» ποὺ κατακλυσαν τὸν περασμένο Αὐγουστο τὴ χώρα μας, πρέπει ν' ἀποτελέσει, φρονοῦμε, ὑποθήκη γιὰ διοικοῦντας καὶ διοικουμένους καὶ πολῦτιμο ὁδηγὸ ἐνεργείας γιὰ τὸ μέλλον.

Συμπατριώτη.

Διάβασες τὰ «ΦΩΚΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»; "Ὡς ὅχι μὴν τὸ ἀμελήσεις. Εἶναι ὅ,τι καλλίτερο ἔχει ὁ τόπος μας.

Παράλληλα ζήτησε καὶ τὶς «ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ». Εἶναι μιὰ ζωντανή, ὅσο καὶ πιστή, εἰκόνα τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας μας στὸν τομέα τους καὶ ἀποστέλλονται δωρεάν.

ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΕΣ ΝΕΕ ΧΡΟΝΕ

"Εθίμα τῆς Δωρίδας, ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες τῆς νέας χρονιάς

ΓΙΑΝΝΗ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Σὰν ἡ κουβέντα τὸ φέρει γιὰ τ' "Αι-Βασιλιῦ καὶ τὴν Πρωτοχρο-
νιά, ὅποια κι ἂν εἶναι ἡ μέρα καὶ ἡ
ἐποχὴ τοῦ χρόνου, τὰ πρόσωπα ὁ-
λων γελᾶνε.

Φαίνεται, πὼς εὐχάριστες μνημέ-
ς καὶ προσμονές ἔρχονται σὲ σκέ-
ψεις.

Κι ἂν οἱ πρῶτες εἶναι γιὰ τοὺς
ἡλικιωμένους περισσότερες, οἱ δεύ-
τερες εἶναι γιὰ τοὺς νέους καὶ τὰ
παιδιὰ μεγαλύτερες...

Θυμᾶται ἡ γιαγιά, τότε, τὴν κα-
λὴ ἐποχὴ ποῦταν νέα νοικοκυρὰ
στὸ πατρικὸ μας σπίτι, τὶς προετοι-
μασίες γιὰ τὸ μεγάλο γεγονὸς τῆς
Πρωτοχρονιάς:

Ζύμωμα τὴν παραμονὴ καλοῦ καὶ
καθάρτου ψωμιοῦ καὶ ιδιαίτερη
φροντίδα γιὰ τὶς κουλούρες. Αὐτὲς
θὰ δίνονταν τὴν ἡμέρα τ' "Αι-Βασ-
λιῦ στ' ἀγόρια τοῦ χωριοῦ ποῦ,
ἔχοντας στὴ ζωὴ τοὺς γονεῖς τους,
θὰ πέρασαν στὰ σπίτια γιὰ «πο-
δαρικό»:

— Χρόνια πολλά, καλὴ χρονιά.

— Φχαριστοῦμε. Καλὴ πρόοδος
νάχετε.

— Κι τ' χρόν'.

Τὰ παιδιὰ ἔπαιρναν τὴν καθάρια
κουλούρα μὲ τὴν κοκόσια στὴ μέ-
ση κι ἔφευγαν γι' ἄλλο.

Μ' ιδιαίτερη φροντίδα ψηνόταν ἡ
τρύπια κουλούρα τοῦ βοϊδίου:

Καλοζυμωμένη, καλοπλασμένη,
εἶχε πάνω της, μὲ ζυμὰρι καμωμέ-
νους, τέσσερους σταυροὺς σ' ἀνά-
λογο σχῆμα.

Πρῶτ' τ' "Αι-Βασιλιῦ, μετὰ τὴ λει-
τουργία, ἔβγαιναν τὰ καματερά
στὰ βοσκοτόπια. Στὸ κέρατο τοῦ
πιὸ περήφανου πέρασαν τὴν κου-
λούρα καὶ τὸ παρακολουθοῦσαν
στὴ βοσκή.

Τὸ βόδι ἔσκυβε νὰ φάει χορτάρια
καὶ κάποτε ἔπεφτε ἡ κουλούρα.

"Ετρεχαν τότε νὰ δοῦν ἂν πῆγε
τ' ἀνάποδα ἢ τὰ πρόσωπα μὲ τὰ
σταυροῦδια πρὸς τὸν οὐρανό. "Αν
γινόταν τὸ δεύτερο, ἦταν σημάδι
καλῆς σοδειᾶς στὴ νέα χρονιά καὶ
τὸ γεγονὸς πανηγυριζόταν ἀπ' ὅ-
λους τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ δοκίμαζαν κι
αὐτοὶ καὶ τὰ ζωντανὰ τους ἀπὸ τὴν
κουλούρα.

Τὴν παραμονὴ ἐτοιμάζονταν καὶ
τὰ γλυκὰ γιὰ τὸ γλύκαμα τοῦ νέ-
ου χρόνου, γιὰ τὸ καλὸ: Τηγανί-
τες, χαλθὰς κουταλιοῦ, κουραμπιέ-
δες, μελομακάρωνα, μπακλαβάς,
ὅ,τι μπορούσε νὰ φτιάξει ἡ κάθε
νοικοκυρὰ.

"Ολες ὁμως συναγωνίζονταν, γιὰ
τὸ ποιά θὰ πῆγαινε πρώτη σὲς θρύ-
σες, μὲ τὸ πρῶτο λάλημα τοῦ κόκ-
κορα καὶ θὰ τὶς «φίλευε», ρίχνον-
τας τηγανίτες, γλῖνα, ἄλλα γλυκὰ,
γεννήματα, σπόρους ροδιοῦ καὶ δια-

τυπώνοντας την εὐχή - παράκληση καὶ ἐπιθυμία μαζί:

— “Ὅπως τρέχουν τὰ νερά τῆς θρύσης ἀδιάκοπα, ἔτσι νὰ τρέχουν στὸ σπίτι ὅλο τὸ χρόνο τὰ ἔχοντα...

Ἄλλὰ δὲν τελείωναν ἐδῶ οἱ φροντίδες τῆς κυρούλας. Ἔπρεπε νὰ πλυθοῦν ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ καὶ νᾶχουν ἔτοιμα τὰ καλά τους γιὰ τὴν ταخينή, πού, σὰν μεγάλη μέρα, ἔπρεπε νὰ τοὺς δεῖ ὅλους στὴν ἐκκλησία. Κι ἄρχιζε μὲ τὴν ἀποστολή τῆς λειτουργιᾶς στὸν παπὰ καὶ συνεχιζόταν μὲ τὸν οἰκογενειακὸ ὁμαδικὸ ἐκκλησιασμό.

Ἀκολουθοῦσε τὸ «ὑψωμα» στὸ σπίτι μὲ τὴν ἐπίσκεψη καὶ εὐλογία τοῦ παπᾶ καὶ τελείωνε μὲ τὶς ὁμαδικές ἐπισκέψεις σ' ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ εἴτε αὐτὰ εἶχαν ἑορταζόμενο εἴτε ὄχι.

Μετὰ τὴν ἐκκλησία γινόταν ἀκόμα ἀνταλλαγή γλυκισμάτων ἀνάμεσα σὲ συγγενικά καὶ γειτονικά σπίτια.

Τὸ μεσημέρι ὅλη ἡ οἰκογένεια γύρω στὸ τζάκι ἔτρωγε τὸν κόκκοτο μὲ τὰ πολλὰ τραγούδια. Ἔπιναν οἱ μεγάλοι ἀπὸ τὸ πρωτάνοιχτο γιοματάρι νὰ δοκιμάσουν τὸ κρασί καὶ νὰ εὐχηθοῦν εὐχές καλάκουστες : Χρόνια πολλά. Νᾶμαστε καλά. Νᾶχουμε ὑγεία. Πάντα μὲ καλό. Καλὰ νὰ περάσουμε τὸν καινούργιο χρόνο κλπ. Μὲ τὴν ἄδεια τῶν μεγάλων δοκίμαζαν καὶ οἱ μικροὶ λίγο, γιὰ τὸ καλό...

Καὶ τὸ πανηγύρι τῆς Πρωτοχρονιάς συνεχιζόταν τὶς ἀπογευματινές καὶ βραδινές ὥρες μὲ τὶς ἐπι-

σκέψεις, τὰ φαγοπότια, τὰ τραγούδια...

Κάπως ἔτσι θὰ ἀσχοληθεῖ καὶ ἡ νέα νοικοκυρά. Μόνο πού δὲ θὰ πάει τὰ χαράματα στὴ θρύση. Εἶναι βλέπετε τὸ νερὸ μέσα στὸ σπίτι τώρα.

Κοντὰ σπ' ἄλλα ὅμως θὰ ἐτοιμάσει καὶ τὴ βασιλόπιττα μὲ τὸ μικρὸ ἀσημένιο νόμισμα, πού θὰ κοπεῖ ἀπὸ τὸν πατέρα στὸ τέλος τοῦ μεσημεριάτικου φαγητοῦ.

Αὐτὸ τὰ γίνει μὲ ἐπισημότητα καὶ τάξη : Πρὶν κόψει κάθε κομμάτι, λέει σὲ ποιόν ἀνήκει: Τοῦ Χριστοῦ, τ' Αἰ-Βασίλη, τοῦ σπιτιοῦ, τὸ δικό του καὶ ἀκολουθοῦν τ' ἄλλα πρόσωπα τοῦ σπιτιοῦ κατὰ ἡλικία. Τυχερὸς τῆς χρονιάς ὅποιος στὸ κομμάτι του βρεῖ τὸ νόμισμα. Θὰ ἐτοιμάσει ἀκόμα ἡ νέα νοικοκυρά τὰ δῶρα γιὰ τὰ θαφτιστικαὶ τῆς οἰκογένειας, πού εἶναι συνήθως ρούχα, παπούτσια καὶ χρήματα καὶ θὰ μοιραστοῦν ἀνήμερα τ' Αἰ - Βασilioῦ.

Τὸ πρωῒ τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ὁ πατέρας θὰ δώσει, γιὰ τὸ καλὸ τῆς χρονιάς, χρήματα, μποναμάδες σ' ὅλους τοῦ σπιτιοῦ, ἀλλὰ ἀποβραδὶς θὰ κάνει κάτι ἄλλο, σύμφωνα μὲ παλιὸ ἔθιμο: Θὰ παντρέψει τὴ φωτιά. Θὰ ἀδελφώσει δηλαδὴ στὴ γωνιά δυὸ χοντρά κούτσουρα, πού θὰ καίνε ὅλη τὴ νύχτα, μαζί μὲ ἀγριοκερασιά, ἔτσι πού ὁ νέος χρόνος νὰ βρεῖ ἀναμμένη τὴ φωτιά καὶ τὸ τζάκι τοῦ σπιτιοῦ νὰ καπνίζει...

Στὸ μεταξὺ τὰ παιδιὰ ἔχουν ὀργανωθεῖ στίς παρέες πού θὰ ποῦν τὰ κάλλαντα τῆς Πρωτοχρονιάς κι

ἔχουν κάνει καὶ τὶς δοκιμὲς ἀπὸ μέ-
ρες, γιατί καρτερᾶνε γλυκίσματα,
λεφτά καὶ μποναμάδες, παιγνίδια.
Ζοῦν στὸ δικό τους κόσμο, ποὺ ἔχει
ξαγρύπνιες, κόπους, καλλίφωνα
κάλλαντα, ἀγωνία.

Ἀπὸ τὰ χαράματα τῆς παραμο-
νῆς ξεσηκώνουν τὸ χωριὸ χτυπών-
τας τὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν μὲ τὰ
ματσούκια τους καὶ τραγουδώντας,
πρὶν ἀκόμα οἱ νοικοκυραῖοι τοὺς
δώσουν τὴν ἄδεια:

Ἀρχὴ μηνιὰ κι ἀρχὴ χρονιά
κι ἀρχὴ καλὸς μας χρόνος.

Ἄγιο Βασίλης ἔρχεται
Γενάρης ξεμερώνει.

—Βασίλη μ' ποῦθεν ἔρχεσαι
καὶ ποῦθε κατεβαίνεις;

—Ἀπὸ τὸ σπίτι μ' ἔρχομαι
καὶ στὸ σχολεῖό μου πάω.

—Βασίλη μ' πές μας γράμματα,
πές μας τὴν ἄλφα-θῆτα.
Καὶ στὸ ραβδί του ἀκούμπησε
νὰ πεῖ τὴν ἄλφα-θῆτα.

Ξερὸ - χλωρὸ ἦταν τὸ ραβδί
χλωροὺς θλαστοὺς πετάει.
Κι ἀπάνω στὰ μσοθλάστια του
περδίκια εἶν' καθισμένα.

Δὲν εἶναι μόνο πέρδικες
παρὰ εἶναι περιστέρια.

Τὰ περιστέρια πέταξαν
καὶ πᾶν στὶς κρύες θρύσες.
Φέρνουν νερὸ στὰ νύχια τους
καὶ πάχνη στὰ φτερά τους.
Νὰ λούσουν τὸν ἀφέντη τους
νὰ θρέξουν τὴν κυρά τους.

—Χρόνια πολλὰ καὶ τ' χρόν'
νάμαστε καλά...

Βέβαια, τὰ σύγχρονα ἦθη ἀπαι-

τοῦν καὶ κάποια δοκιμὴ τῆς τύχης
μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ νέου χρόνου κι
ἔτσι οἱ μεγάλοι πᾶνε καὶ γιὰ λίγο
«χαρτί» στὸ μαγαζὶ καὶ τὰ παιδιὰ
γιὰ «δεκάρες» στοὺς δρόμους καὶ
τὶς πλατεῖες, ἐνῶ δὲν εἶναι λίγοι
καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ξαγρυπνοῦν μέχρι
τὰ μεσάνυχτα, γιὰ νὰ τοὺς θρεῖ ξύ-
πνιους ὁ καινούργιος χρόνος καὶ νὰ
σῆσο-ἀνάψουν στὶς δώδεκα ἀκρι-
θῶς τὸ φῶς τοῦ σπιτιοῦ τους...

Καὶ στὶς ἐπόμενες μέρες τὸ γλέν-
τι συνεχίζεται, μέχρις ὅτου ἔρθει
τοῦ Σταυροῦ μὲ τὴ νηστεία του κι
ὅλα τὰ κακὰ πνεύματα θὰ σκορπι-
στοῦν.

Θὰ περάσει ὁ παπὰς ἀπ' ὅλα τὰ
σπίτια καὶ μὲ τὴν ἀγιαστούρα του,
τὸν Τίμιο Σταυρό, θὰ ἀγιάσει ὅλους
τοῦ σπιτιοῦ καὶ ὅλα τὰ δωμάτια,
ψάλλοντας τὸ «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτι-
ζομένου Σου Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος
ἐφανερώθη προσκύνῃς...» καὶ θ'
ἀφήσει φεύγοντας λίγο ἀπὸ τὸν μι-
κρὸ ἀγιασμό ποὺ ἔχει στὸ μπακρα-
τσάκι του (μικρὸ κακάβι-τέντζερι),
νὰ πιοῦν ὅλοι καὶ νὰ φυλάξουν στὸ
σπίτι ὅλο τὸ χρόνο, γιὰτρικὸ κάθε
ἀρρώστιας...

Τὸ πρωὶ τοῦ Σταυροῦ, πρὶν κατα-
φτάσει ὁ παπὰς μὲ τὴν ἀγιαστούρα
του, ἡ γιαγιά θὰ φροντίσει ἐπείγον-
τως νὰ ἀπομακρύνει ὀριστικὰ ἀπὸ
τὸ σπίτι τὰ παγανά.

Ὅλο τὸ δωδεκάημερο τὰ παγα-
νὰ (πάγανα, δρύμες, καλλικάντζα-
ροι, ξωτικές) ἀλωνίζουν ἐλεῦθερα
καὶ κάνουν ζημιὲς στὰ σπίτια καὶ
τοὺς σπιτικούς, ὅταν μπαίνουν μέ-
σα στὰ γρέκια.

Ἔτσι καίγονται συνέχεια στὸ

τζάκι άγριοκερασιές, πού με την μυρωδιά τους άποτρέπουν τά παγανά νά μπαίνουν μέσα στο σπίτι.

Ή στάχτη όμως δέν πετιέται. Συγκεντρώνεται καί πρωί - πρωί του Σταυρου ρίχνεται σέ συνεχή ζώνη γύρω άπό τό σπίτι, ώστε νά μή μπορουν νά γυρίσουν μέσα σ' αυτό τά παγανά, πού φεύγουν μακριά με την προσέγγιση του παπα.

Ή ύπόλοιπη ρίχνεται γύρω άπό τούς σπαύλους, στ' άμπέλια καί στα σκόρδα του κήπου, πού έτσι παγανίζονται.

Καί ένω αυτά συμβαίνουν στα σπίτια, τά παιδιά είναι άπό τό πρωί ξαμολυμένα καί λένε τά κάλλαντα των Φώτων:

Αύριο είν' τό Φώτα κι ό φωτισμός καί χαρά μεγάλη στον Κύριό μας. Περπατεί ή Κυρά μας ή Παναγιά με τά θυμιαστήρια στα δάχτυλα. Περπατεί καί λέει καί τραγουδεί καί τον "Αι-Γιάννη παρακαλεϊ: —'Αφέντη "Αι-Γιάννη καί Πρόδρομε δύνασαι θαφτίσεις Θεών παιδί; —Δύναμαι καί θέλω καί προσκυνώ, κι αύριο θ' άνέβω στους ουρανούς, για νά ρίξω μόσχο καί λίθανο, ν' άγιαστούν οί κάμποι με τά σπαρτά, ν' άγιαστούν οί θρύσες με τά νερά, ν' άγιαστούν κι άφέντης με τη κυρά Χρόνια πουλλά...

Τά Φώτα είναι για τό χωριό Λαμπρή:

Με τά καλά τους όλοι στην έκκλησία. Κάθε οικογένεια φέρνει μαζί της στο τσικάλ' καί τό δικό της

νερό. Στη μέση της έκκλησίας είναι τοποθετημένο τό τραπέζι, για την τελετή του Μεγάλου Άγιασμου. Πάνω του μια μικρή κολυμβήθρα. Άπό κάτω τοποθετούνται όλα τά δοχεία με τά νερά.

Σάν έρθει ή ώρα τ' άγιασμου ό νεωκόρος χύνει στην κολυμβήθρα λίγο νερό άπ' όλα τά δοχεία.

Με κατάνυξη παρακολουθούν όλοι την τελετή τ' άγιασμου καί στο τέλος με την εύλογία του παπα πίνουν όλοι με τη σειρά (όλοι έχουν νηστέψει άπό την προηγούμενη καί τό πρωί δέν έβαλαν τίποτα στο στόμα τους), θάζοντας καί λίγο στο τσουκάλι τους.

Ό Μεγάλος Άγιασμός έρχεται στο σπίτι. Έκεί στήνεται πλούσιο τραπέζι καί κατεβαίνουν πολλά κύπελλα κρασιου, μια καί παλιά παράδοση θέλει, όσο κρασί πίνεται τη μέρα των Φώτων νά γίνεται όλο αίμα.

Σε λίγο θα ξεκινήσει τό συνεργείο άγιασμου όλων των ύπαρχόντων: κήπου, άμπελιου, χωραφιων, δέντρων, ζώων, σπιτιου κι άλλων έγκαταστάσεων.

Παλιότερα τό άγιασμα της φύσης έκανε ό ίδιος ό παπάς πού, συνοδευόμενος άπό τούς χωριανούς, γύριζε άπό χωράφι σέ χωράφι κι άπό μαντρι σέ μαντρι.

Τώρα ευχαριστούμε τον Κύριο πού έχουμε ένα παπα κάθε πέντε χωριά καί πού μās αξίωσε νά καλοδεχτούμε ένα άκόμα χρόνο του.

"Ας είναι, όπως Έκείνος τον θέλει...

ΗΜΕΡΕΣ ΖΟΦΟΥ

ΤΟΥ ΜΗΤΣΟΥ ΕΛΑΤΟΥ

Ὁ μπάρμπα Τάκος δὲν ἔχει ὕπνο ἀπόψε, γυρίζει καὶ ματαγυρίζει στὸ στῶμα του μὰ βολὴ καὶ ἀνάπαψη δὲν βρίσκει. Πᾶνε κάμποσες ὥρες ἀπὸ τότες ποὺ ἔγειρε νὰ κοιμηθεῖ — εἶναι περασμένα μεσάνυχτα πιά — καὶ ὅμως οὔτε οἱ ἄρμοί του λέν νὰ λυθοῦν οὔτε τὰ μάτια του νὰ κλείσουν — τί κακὸ εἶναι τοῦτο ἀπόψε; Ἄν εἶχε καλοφάει γιὰ καλοπιεῖ ἀποθραδὺς θὰ τόρριχνε ἐκεῖ, ποὺ ὅμως τέτοια μπερκέτια τοῦτο τὸ δίσεχτο καιρὸ; — ἄσε ποὺ ψὲς ἦταν παραμονὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ νήστευε. Κάτι τις ἄλλο τρανύτερο καὶ σοβαρότερο, κάποιο ἀπ' τὰ τόσα δεινὰ ποὺ δέρνουν τὸν κόσμον τὶς μέρες ἐτοῦτες — Δεκέμβρης τοῦ 41 εἶναι — πρέπει νάχει ἀγγίξει τὴ ψυχὴ του κεῖ ποὺ τὸν πονάει καί, ἴδιο ἀγκάθι, τὸν τριβελάει ἀσταμάτητα τώρα, — ἄλλοιῳς δὲν ἐξηγιέται.

Καὶ εἶναι τόσο φοβερὰ καὶ τρομερὰ ὅσα συμβαίνουν γύρω μας ποὺ καὶ στὴ σκέψη τους ἀκόμα νοιώθεις ἀνατριχίλα θανάτου νὰ σὲ τυλίγει καὶ ἡ ἀνάσα σου κόβεται λὲς καὶ πέρασαν θηλειὰ στὸ λαιμὸ σου. Κάτι τέτοιο νοιώθει ἀπόψε καὶ ὁ μπάρμπα Τάκος, πρᾶμα πού, στὸ τέλος τὸν ἔκαμε νὰ σηκωθεῖ ἀπ' τὸ στῶμα του — δὲ γινόταν ἄλλοιῳς, πνιγόταν — καὶ ν' ἀρχινέψει ἓνα ἀδιάκοπο πηγαινέλα στὴ στενὴ κάμαρή του, ἴδιο ἀγρίμι σὲ κλουβί.

Καὶ τὸ συλλογισμό του βασανίζουν σκέψεις μαῦρες καὶ πικρὲς — σὰν τὶς μέρες ποὺ περνᾶμε.

Χριστούγεννα ξημερώνουν σὲ λίγο μὰ τίποτας δὲ μαρτυράει τὸν ἐρχομὸ τῆς πιὸ τρανῆς, καὶ ἁγίας, μέρας τῆς Χριστιανωσύνης. Σκλαβιά πλακώνει τὴν Πατρίδα μας φέτος — κατοχὴ καὶ τρόμος καὶ ἀποθάρρυνση φωλιάζουν στὶς ψυχὰς οὕλων.

Καὶ στὸ χωριό μας, σὲ μιὰ πλαγιά τοῦ Μεγάλου Βουνοῦ, τὰ ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα, τίποτας δὲν παραλλάζει. Μέσα στὴ γενικὴ ἀναστάτωση καὶ στὴ θολοῦρα ποὺ βασιλεύουν οἱ χωριανοὶ τάχουν χαμένα καὶ δὲ ξέρουν τί νὰ κάμουν — ἀπροσδόκητα καὶ ἀπανωτὰ ἦταν τὰ χτυπήματα καὶ ἔχουν σαστίσει. Τρομαγμένοι ἀπ' τὴν παγωνιά τῆς οκλαβιάς καὶ τὰ κρύα τοῦ πρῶϊμου, φέτος, χειμῶνα μαζεύονται νωρὶς νωρὶς — μὲ τὶς κότες — στὰ φτωχικά τους, ἀμπαρώνουν γερὰ πόρτες καὶ παραθύρια, λὲς κι' ἔτσι θὰ κλείσουν τὸ κακὸ ὄξω, καὶ χωμένοι κάτω ἀπ' τὰ σκεπάσματα πασκίζουν νὰ θροῦν στὸν ὕπνον τῇ λησμονιᾷ τῶν δεινῶν ποὺ τοὺς ζώνουν σήμερα καὶ ὅσων θὰ γεννοβολήσει ἡ ταχινὴ — βραχνᾶς κατάντησε ἡ ζωὴ.

Ἦσυχον ἦταν τὸ χωριό μας πάντοτε καὶ ἥρεμα πορεύονταν οἱ ἄν-

θρωποί του γενιές καὶ γενιές. Τίπο-
τας δὲν τάραζε τὴ γαλήνη τῆς μι-
κρῆς κοινωνίας του καὶ ἂν, ἀνάρια
- ἀνάρια, κάτι τις δὲν πάγαινε κα-
λὰ τῆς στιγμῆς πρᾶμα ἦταν, λίγο
κράταε καὶ ὕστερα πέρναε. "Ετσι
ζοῦσαν ὡς ἓνα χρόνο πρὶν ποὺ ἦρ-
θε ὁ πόλεμος καὶ τ' ἀναστάτωσε οὖ-
λα συθέμελα φέρνοντας τ' ἀπάνω
κάτω. Τὰ παληκάρια τοῦ χωριοῦ,
ὅπως καὶ ὅλης τῆς χώρας ἄλλωστε,
παρατῆσαν τ' ἄλἐτρι καὶ τὴ γκλίτσα
καὶ ἀρπάζοντας τὸ ντουφέκι τράθη-
ξαν κατὰ τὰ σύνορα ν' ἀνταμῶσουν
τὴ δόξα καὶ τὸ θάνατο. Μανιασμέ-
να ριχτῆκαν στὸν ξενομπάτη ἐ-
χτρὸ—τὸν ἰταλὸ—τὸν πλερῶσαν ὅ-
πως τοῦ χρειαζόταν — τὸν ρεζίλε-
ψαν — καὶ θὰ τὸν ρίχναν στὴ θά-
λασσα ἂν δὲν ἔμπαινε στὸν πόλε-
μο ὁ ἄλλος κολληγας του — γερ-
μανὸς — καὶ τὸ τσιράκι του — ὁ
θούλγαρος — γιὰ νὰ τὸν γλυτώ-
σουν.

"Ετσι ἡ Πατρίδα γονότισε καὶ
μαύρη σκλαβιά τὴν πλάκωσε, φέρ-
νοντας μύρια δεινά. Καὶ πρῶτο ἀπ'
οὐλα τὴν πείνα ποὺ μ' αὐτήνην
ὁ ἐχτρὸς θουλήθηκε νὰ ξεκληρίσει
τὸ γένος μας — τιμωρία γιὰτὶ
μονάχα αὐτόνο ἀπ' οὐλο τὸν κόσμον
τόλμησε νὰ τοῦ σηκώσει κεφάλι —
καὶ νὰ πνίξουν κάθε σκέψη γιὰ
ἐναντίωση στοὺς σκοπούς του. Μὲ
τὸ κοῦρσος καὶ τὸ διαγούμισμα ἄλ-
λὰ καὶ μὲ τὰ χάρτινα λεπτὰ τῆς κα-
τοχῆς — τὰ «ρούβλια» — ἄδειασαν
τὴ χώρα ἀπὸ κάθε λογῆς φαγώ-
σιμα ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀπαγό-
ρευαν τὴ μεταφορὰ κάθε σοδειᾶς
ἀπ' τὸν ἓνα τόπον στὸν ἄλλο γιὰ νὰ

τὴν ἔχουν τοῦ χεριοῦ τους.

Τὸ σχέδιό τους, σατανικὸ
πραγματικά, πέτυχε περισσότερο
ἀπ' ὅσο θὰ μπορούσε νὰ καρτε-
ρεῖ καὶ ὁ πιὸ καλὸς μάστοράς του.
Καὶ τοῦτο γιὰτὶ ἐμεῖς, ἀνέμελοι ἀ-
πὸ φυσικοῦ μας, συνεπαρμένοι ἀπ'
τις νίκες καὶ τὸ θρίαμβο στὰ βο-
ρειοηπειρωτικά θουνὰ καί, τὸ κυ-
ριώτερο, δίχως κεφαλές πιά, δὲν
μπορέσαμε νὰ μυριστοῦμε σύγκαι-
ρα τί μᾶς μαγείρευαν. Καὶ ἔτσι βρε-
θήκαμε ἀνέτοιμοι ν' ἀντιμετωπίσου-
με αὐτόνον τὸν καινούργιο καὶ μπα-
μπέσικο πόλεμο. Καὶ πάθαμε μεγὰ-
λη ζημιά.

Ἀναρίθμητο ψυχομέτρι — χι-
λιάδες νιοί, γέροι, παιδιὰ — ἀργο-
πέθαναν μέσα σὲ λίγους μῆνες ἀπ'
τις στερήσεις καὶ ἄλλο τόσο χαρο-
παλεύει καθημερινά. Θλιβερά ἀπο-
μεινάρια ἀνθρώπων — πετσὶ καὶ
κόκκαλα — κρύβονται τὴ μέρα πί-
σω ἀπ' τὰ κλειστὰ παραθύρια γιὰτὶ
ντρέπονται νὰ δείξουν τὸ φριχτὸ κα-
τάντημά τους, μὰ σὰν πέσει τὸ σκο-
τάδι παραμερᾶν ντροπὴ καὶ διστα-
γμοὺς καὶ θγαίνουν νὰ ζητιανέ-
ψουν, μὲ τὸ μούτρο σκεπασμένο καὶ
τὴ φωνὴ ἀλλαγμένη, ἓνα κομματά-
κι ψωμί γιὰ ἓνα κόμπο λάδι.

Στὶς μεγάλες πολιτείες, λένε, τὰ
λείψανα αὐτὰνα γυρίζουν στοὺς
δρόμους μέρα μεσημέρι καὶ ὅσοι
δὲν πεθαίνουν μεσ' στὴ γενικὴ ἀ-
διαφορία ἀνασκαλεύουν τοὺς σκου-
πιδοντενεκέδες τοῦ κατακτητῆ μαλ-
λώνοντας μὲ τὰ ψωρόσκυλα γιὰ
ἓνα μισογλυμένο κόκκαλο. Καὶ κάμ-
ποσων ποὺ φάγαν γιὰ καιρὸ θαλά-
νι, ρόβη γιὰ λαθοῦρι στρεβλῶσαν

τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ τὰ δάχτυλά τους κοκκαλιάσαν σὰν τοῦ πεθαμένου — παράλυτοι κείτονται στὸ στρῶμα. Ἡ καμπάνα χτυπάει συχνά - πυκνά καὶ τοὺς πεθαμένους ἀκολουθεῖ στὸ μνήμα ὅχι τὸ κλάμα καὶ ἡ ὀδύνη τῶν ζωντανῶν ἀλλὰ ἡ ζηλότυπη, θαρρεῖς, διαπίστωση: «πάει κι αὐτόνος, γλύτωσε, ἄλλοι ἀπὸ μᾶς». Κεῖ φτάσαμε. Κι' ὅσο ὁ καιρὸς περνάει καὶ ἡ πείνα ἀντριεύει τόσο ἡ κατάσταση χειροτερεύει καὶ ὁ ἄνθρωπος δείχνει, ὅλο καὶ συχνότερα, τ' ἄλλο πρόσωπό του—τὸ ἀποκρουστικό. Τὸ πρῶτο ἀλάφιασμά του ἀπ' τὴν πείνα καὶ τὸ θανατικό καὶ ἡ ξέφρενη, πανικόβλητη πὲς τρεχάλα του γιὰ τὸ ξασφάλισμα τοῦ ταΐνιου τ' ἀκολουθήσε τώρα τὸ κλείσιμο τοῦ καθενοῦ στὸν ἑαυτό του καὶ οἱ ὑστερόβουλες σκέψεις πῶς θὰ καταφέρει νὰ τὰ θγάλει πέρα ὁ ἴδιος ἀδιαφορώντας γιὰ τοὺς ἄλλους, μακάρι μᾶνα καὶ πατέρας του νᾶναι. Ὁ ἄνθρωπος ξεμάκρυνε ἀπ' τὸν ἄνθρωπο καὶ ἕτοιμος εἶναι νὰ ξεσκίσει, σὰ θεριὸ ἀνήμερο, τὸ διπλανό του γιὰ ἓνα σπειρὶ στάρι — βαθὺ κι ἀγεφύρωτο χαντάκι ἄνοιξε ἀνάμεσα καὶ στ' ἀδέρφια ἀκόμα. Ὁ καθένας παρασταίνει τὸν ἀνήμερο καὶ καμώνεται πῶς δὲ βλέπει τ' ἀργολυώσιμο τοῦ γείτονα γιὰ τοῦ συγγενῆ μὴ τυχόν καὶ χρειαστεῖ νὰ δώκει κάτι τις ἀπ' τὰ δικά του. Τὸ περισσεούμενο τὸ καταχωνιάζει στὴ σκοτεινότερη γωνιά τοῦ κατωγιοῦ του γιὰ νὰ σιγουρέψει τ' αὐριο, λέει, γιὰ πασκίζει νὰ τὸ μοσκοπουλήσει στὴ «μαύρη ἀγορά» καὶ

ν' αὐγατήσῃ τὸ θιὸς του.

Τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴν στὸ χαρὰ κτῆρα μας δὲν τὴν καρτέραε κανένας, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ ἐχτρὸς ἀκόμα, ποὺ μ' ἀνυπόκριτη χαρὰ βλέπει τώρα τὸ μόνοιασμα τοῦ Γένους, ποὺ τόσο εἶχε φοβηθεῖ, νὰ γκρεμίζεται σὲ συντρίμια. Καὶ τρίβει τὰ χέρια του εὐχαριστημένου βλέποντας τὰ καμώματα κάποιων ταμάχηδων δικῶν μας—πάντα στὸ στάρι θὰ βρεθεῖ γεῖρα—ποὺ βοηθᾶν ἀφάνταστα τὰ σκέδιά του νὰ ρίξει τὸν ἓνα μας ἀπάνω στὸν ἄλλο καὶ ν' ἀνάψῃ τὴν ἀδερφοφαγωμάρα.

Πραγματικά, κάποιοι ἀδίσταχοι, ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε ἱερὸ οὔτε ὄσιο, πέσαν ἀπάνω στοὺς πεινασμένους καὶ τοὺς ἀναγκασμένους σὰν τὰ ὄρνια στὸ ψοφίμι καὶ ἀρπάζουν ὅ,τι μποροῦν — σπίτια καὶ χωράφια, προῖκες καὶ προικιά, μαλάματα καὶ χρυσαφικά, ὥς καὶ τὴν τιμὴ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν δυγατέρων τους ἀκόμα ἂν εἶναι μπορετὸ—γιὰ μιὰ χούφτα καλαμποκάλευρο. Καὶ ἀδιαφοροῦν ἂν μαζί μὲ τὰ ἔχοντα ἀδειάζουν καὶ τὴ ψυχὴ κάθε παθοῦ ἀπ' ὅ,τι καλὸ εἶχε καὶ στὴ θέσῃ του σπέρνουν τὴν ἀμάχη καὶ τὴν ἔχθηρητα, ποὺ μόλις βροῦν τὴν εὐκαιρίαν θὰ πνίξουν τὸν τόπο στὴ φωτιά καὶ τὸ αἷμα. Τὰ πρῶτα φύτρα τους ποὺ κιόλας φαῖνταν — κάτι ληστεῖες σὲ χωριὰ καὶ σὲ ντερβένια, κάτι αὐτοδικίες καὶ ἀρπαγὲς τῶν πιὸ δυνατῶν, κάτι φόνοι γιὰ προσωπικά — δὲν προμηνῶν τίποτας καλὸ καὶ πρέπει νᾶναι ὁλότελα στραβὸς ἢ λιγόμυαλος

κανέννας, γιά νά μὴ βλέπει τὴν κα-
τηφόρα πού πήραμε καὶ νά μὴν τὸν
ζώνουν φίδια.

Γιὰ κάτι τέτοια ὁ μπάρμπα Τά-
κος κάθεται σὲ κάρβουνα ἀναμμέ-
να — νοιώθει τὴ μπόρα πού γκα-
στρολογιέται — καὶ δὲ θρὶσκει ἡσυ-
χία οὔτε στὸν ὕπνο οὔτε στὸ ξύπνιο.
Ἀπόψε ὅμως εἶναι κάτι τις χειρό-
τερο αὐτόνο πού τὸν καίει Ἀπὸ
πρῶι - πρῶι ψὲς ἀρχίνεψε τὸ πλά-
κωμα τῆς ψυχῆς του καὶ ὅσο ἡ ὥρα
πέρναε τὸ κακὸ οὖλο καὶ μεγάλω-
νε σὰν τὸ προζύμι πού ἀδιάκοπα
φουσκώνει. Πρῶτα - πρῶτα δὲν ἀ-
κούστηκαν στοὺς δρόμους τῆς
γειτονιάς οἱ χαρούμενες φωνές
τῶν παιδιῶν νά ψέλνουν τὸ «κα-
λὴν ἡμέρα ἀρχοντες», οὔτε ἀν-
τήχησε στὴν πλατεία ὁ γνώριμος
ἀχὸς τῆς πίπιζας καὶ τοῦ ντακου-
λιοῦ τῶν γύφτων — μεγάλη ἡ κακο-
σημαδιά. Καὶ ὥσπου νά συνέρθει
ἀπ' τ' ἀπρόσμενο τοῦτο πλάκωσαν
τ' ἄλλα. Ἀδεια τὰ μαγαζιά ἀ-
πὸ κόσμο — τί νά πουλήσουν,
ἄλλωστε; — ἄδεια καὶ ἡ ψυχὴ τῶν
χωριανῶν - παγωμένη. Σφιχτοὶ καὶ
λιγόλογοι δεῖχναν σὰ νά μὴ ξέρουν
πὼς ταχιά ξημερώνουν Χριστού-
γεννα — μόλις καὶ μετὰ θίας ψιθύ-
ριζαν «χρόνια πολλὰ» — καὶ ὁ κα-
θένας κύτταε νά βολέψει κάτι
τις γιὰ τὴ χρονιάρα μέρα κρυφὰ κι
ἀπόκρυφα ἀπ' τοὺς ἀλλουνοὺς. Ὁ
νοὺς του μηχανευόταν χίλια δυὸ
γιὰ νά μὴ φανεῖ τίποτας παραάξω,
λὲς καὶ ἔκανε ἀτιμία, καὶ πάσκιζε
νά μὴν προδοθεῖ ἀπ' τὴ μυρουδιά
τοῦ φούρνου γιὰ τῆς κατσαρόλας—
πράγματα πρωτόφαντα στὸ χωριὸ
μας ὅπου οἱ πόρτες μέναν ὀρθόνοι-

χτες μέρα - νύχτα.

Τ' ἀπόγιομα τὸ κακὸ τρίτωσε.
Ὁ ἱταλὸς διοικητῆς — ποιὸς ξέ-
ρει τί νά φοβᾶται ἄραγες — ἀπα-
γόρευε τὴν κυκλοφορία ὕστερα
ἀπ' τὶς ἐννιά τὸ βράδυ καὶ ἔ-
τσι τὸ χαρούμενο ἄγγελμα «ἡ Γέν-
νησή σου Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν» δὲ
θ' ἀκουστεῖ, ὅπως κάθε χρόνο, μεσ'
στὴ σιγαλιά τῆς Ἀγίας Νύχτας
ἀλλὰ μέρα μεσημέρι, ὅπως στὰ χρό-
νια μεγάλης συφορᾶς εἶπαν οἱ πα-
λιότεροι. Τὸ πρᾶμα τοῦτο ἔπεσε σὰ
μολύβι στὰ στήθια οὐλῶν καὶ τὰ
θάραινε ἀπελπιστικὰ — πικρὴ πάν-
τοτε ἡ μοῖρα τοῦ σκλάβου.

Μ' αὐτήν τὴ θαρειὰ ἀπογοήτεψη
καὶ μ' ἀφόρητη βαροκάρδιση ἔ-
φτασε τὸ βράδυ κρῦο καὶ παγω-
μένο. Καὶ τότες ἦρθε ἓνα ἀκόμα
χτύπημα, τὸ τελειωτικὸ πού λένε.
Κάποιος χοντρονοικοκύρης χωρια-
νὸς ἔχοντας ἀρραβωνιάσει πρὶν λί-
γο καιρὸ τὴν κόρη του, μιὰ φοράδα
ξεκαπίστρωτη, πού πρὶν καλὰ κα-
λὰ στεγνώξει τὸ χῶμα πού σκέπα-
σε τὸν ἀδερφό της — ἔφεδρο ἀνθυ-
πολοχαγὸ — κεῖ ψηλὰ στὰ βορειο-
ηπειρωτικὰ βουνά, ἀρχίνεψε ἐρ-
γολαβίες καὶ νταραβέρια μὲ τοὺς
ἱταλὸς καὶ θούηξε ὁ τόπος, ἐτοίμα-
ζε ξεφάντωμα τρικοῦβερτο γιὰ τὰ
συμπεθέρια.

Κι' ἔπνιξε τὸ χωριὸ στὴν τσίκνα
τῶν ψαριῶν καὶ τῶν κρεάτων καὶ
στὶς μοσκοβολιὲς τῶν κουλουρι-
ῶν καὶ τῶν γλυκισμάτων λὲς καὶ
δὲν ἤξερε τίποτας γιὰ τὴν πείνα
καὶ τὴ δυστυχία πού δέρνει τοὺς χω-
ριανούς. Οὖλοι ἀναστατωθῆκαν,
ἔξω φρενῶν γενῆκαν καὶ δεῖχναν

ἄγριες διοθέσεις — καὶ εἶχαν δίκιο. Γιατὶ αὐτόνο τὸ πρᾶμα, μωρέ; Τὸ καζάντι σου θές νὰ τε-
λαλίσσεις γιὰ νὰ δείξεις πὼς μὲ τὸν
παρᾶ σκεπάζεις μπομπές καὶ κέρα-
τα καὶ ἀγοράζεις τὸν καλλίτερο;
Δὲ συλλογίστηκες, μωρέ, πόσοι καὶ
πόσοι, προπαντὸς παιδιά, δὲ θὰ
γλωσσάσουν ἀπόψε ὅχι φαῖ ἀλλὰ
οὔτε κἂν μπομπότα ἀλάδιαγη; Καὶ
πὲς πὼς θόλωσε τὸ μάτι καποια-
νῶν καὶ κάμαν γιούργια στὰ
καλούδια σου τί θὰ γίνει; Πό-
σα κορμιὰ θὰ πέσουν ἀπ' τὰ θόλια
τῶν ἰταλῶν φίλων τῆς κόρης σου,
ποὺ εἶναι καλεσμένοι ἀπ' τοὺς πρῶ-
τους καὶ ποὺ ἀσφαλῶς δὲν θὰ
μείνουν μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια;
"Αε στὸ γερο διάολο, λοιπόν, πα-
λιοκερατᾶ — Θεέ μου συχώρα με,
χρονιάρα μέρα σήμερα.

Στὴ θύμηση τούτη πὸ αἷμα τοῦ
μπάρμπα Τάκου ἀνέβηκε ὀρμητι-
κὰ στὸ κεφάλι του καὶ ὁ θυμὸς του
φούντωσε — ἀναψε γιὰ καλὰ πάλι.
"Ετσι εἶχε ἀνάψει καὶ ἀποθραδὺς
καὶ ἔκαμε νὰ χυμῆξει στὸ σπίτι τοῦ
ἄφρονα, νὰ τὸν ἀρπάξει ἀπ' τὸ λαι-
μὸ καὶ νὰ τοῦ φωνάξει : «γλέντα
τὰ καλὰ σου ὅπως θές, μωρέ, μὴ
ξύνεις ὅμως πληγές ποὺ ἀκόμα στά-
ζουν αἷμα», ἀλλὰ κρατήθηκε τὴν τε-
λευταία στιγμή βλέποντας κάτι τις
τ' ἀπίστευτο, ποὺ τοῦ ἔκοψε τὴ φό-
ρα. Οὐλοὶ κεῖνοι ποὺ βρίζαν καὶ
φοβέριζαν μόλις ὁ λεγόμενος πρό-
βαλε στὴν αὐλόπορτα κατάπιαν τὴ
γλῶσσα του καὶ μὲ τὸ κεφάλι σκυ-
φτό, σὰ σκυλιὰ δαρμένα π' ἀργο-
κουνᾶν τὴν οὐρὰ ἀνάμεσα στὰ
σκέλια, τρέξαν νὰ τοῦ εὐκη-
θοῦν «χρόνια πολλὰ» καὶ νὰ τοῦ

ποῦν πὼς θὰ στείλουν τὶς γυναῖκες
καὶ δυγατέρες τους νὰ βοηθήσουν
στὸ τσιμποῦσι του — κεῖ καταν-
τῆσαν οἱ ἀνθρώποι. Φύσαε καὶ
ξεφύσαε ἀπ' τὴν ὥρα κείνηνε ὁ
μπάρμπα Τάκος καὶ τὴ μιὰ ἀναθε
καὶ κόρωνε — φτοῦ σας τσανακο-
γλύφτες — καὶ τὴν ἄλλη καλμάρι-
ζε καὶ τοὺς δικαιολόγαε — πεινα-
σμένο ἄσκερι εἶναι, τί καρτερᾶς;

Κεῖνο ὅμως ποὺ τὸν ἀναθε περ-
σότερο ἦταν ὁ ἴδιος, ὁ ἑαυτός
του, ποὺ τόσα εἶδε καὶ ἔπαθε στὴ
ζήση του καὶ ὅμως μυαλὸ δὲν ἔβα-
λε — δὲν ἔμαθε. Τί θές, μωρέ, καὶ
μπερδεύεσαι στ' ἀλισθερίσια τῶν
ἀλλουνῶν καὶ δὲν τοὺς ἀφήνεις νὰ
πᾶν νὰ κουρεύουνται τέτοιοι ποὺ
εἶναι; Γιατί πᾶς καὶ φυτρώνεις κεῖ
ποὺ δὲ σὲ σπέρνουν; Δὲ ξέρεις, τά-
χατες, πὼς κανέννας δὲν ἀκούει
λόγια ποὺ δὲν τὸν συμφέρουν καὶ
πὼς ὅποιος μπαίνει στὴ μέση τρώει
τὶς περισσότερες, ἀφοῦ τὸν βαρᾶν
καὶ οἱ δύο; "Ο,τι μπόραες νὰ κά-
μεις γιὰ τὸ διπλανό σου ποὺ δυστυ-
χάει — τὸ χρέος σου — τῶκαμες ἀ-
πὸ καιρὸ ἀπάνω καὶ ξαπάνω προσ-
φέροντας στ' ἀνήλικο, στὸ γέροντα,
στὸν ἀνήμερο ὅχι μοναχὰ ἀπὸ τὸ
περίσσευμα, ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὸ ὑστέ-
ρημα τῆς φαμελιᾶς σου — γιατί δὲν
κάθεσαι στ' αὐγά σου τώρα; Θὰ
μοῦ πεῖς βέβαια πὼς δὲ γίνεται,
δὲ σοῦ βαστάει ἡ καρδιά, νὰ στέκεις
ἀδιάφορος μπροστὰ στὸ θανατικὸ
ποὺ θερίζει τὸ Γένος μας οὔτε νὰ
καμώνεσαι πὼς δὲ βλέπεις τοῦτο τὸ
ξεπεσιμὸ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τὸν
πάει γενιὲς πίσω καὶ τὸν κάνει ἄ-
βουλο προσκυνημένο — ραγιά. Σ'
αὐτόνα δὲ θὰ σοῦ ρίξω ἀδικο, ἔτσι

πρέπει νά σκέφτεται καί νά κάνει ὁ σωστός ἄνθρωπος, πόσοι ὅμως σάν καί σένα ὑπάρχουν; Μήν ἀστοχᾶς — εἶναι παλιά ἱστορία καί πρέπει νά τήν ξέρεις — πῶς κάτι τέτοιες ὥρες τὸ μυαλό τοῦ κοσμάκη θολώνει, ξεχνάει πῶς εἶναι ἄνθρωπος κι ὄχι ζωντόβολο καί δέ γνοιάζεται παρὰ μονάχα γιά τὸ στομάχι του. Καί βλέπεις ἄλλους νά πασκίζουν, σάν τοὺς λύκους στήν ἀναμπουμπούλα, νά φᾶν ὅσο περισσότερα μποροῦν καί ἄλλοι, ἴδια σκουλήκια, νά σέρνονται τῆς κοιλιᾶς ξοπίσω ἀπὸ κεῖνον ποὺ κρατάει τὸ καρβέλι, πρόθυμοι νά γίνουν χῶμα νά τοὺς πατήσῃ φτάνει νά ξασφαλίσουν τ' ἀποφάγια του. Γιά νά μπορέσεις, λοιπόν, νά κόψεις τὴν ὀρεξη τῶν πρώτων καί νά ματαστήσεις ὀρθούς, στὰ δυὸ ποδάρια, τοὺς δεύτερους δὲ φτάνουν οἱ ὀρθοὶ διάτες, μὰ χρειάζεται καί κάτι παραπάνω, ντουφέκι φόβος γιὰ τούτους καί μεγαλύτερο καρβέλι γιὰ κείνους. Τάχεις;

Πίκρα περίσσια καὶ ἀπογοήτευση θαθεῖα — ἴδιο φαρμάκι — πλημμύ-

ρισαν τὴν ψυχὴ τοῦ μπάρμπα Τάκου, γιὰτρεῖα δὲν φαίνεται νά ὑπάρχει ψιθύρισε μεσ' στὰ δόντια του καὶ ἀποκαρδιωμένος στάθηκε μπροστὰ στὸ παραθύρι κυττώντας ὄξω τὸ κοιμισμένο χωριό. Πηχτὸ σκοτάδι σκεπάζει τὰ πάντα καί τίποτας δὲν ἀχνοφέγγει πουθενά, ἀκόμα καί τὸ καντήλι τῆς ἐκκλησιᾶς, μπροστὰ στὸ κόνισμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ σήμερα γεννιέται, σβυστὸ εἶναι— σώθηκε τὸ λιγοστὸ λάδι του. Τὰ κοκόρια τρομαγμένα ἀπ' τὴ βαρυχειμωνιά καί λαθεμένα ἀπ' τὴν ἀδιαπέραστη μαυρίλα δὲ λαλήσαν ἀπόψε, οὔτε ὁ αὐγερινὸς φάνηκε ψηλὰ στὴ βουνοκορφή, θ' ἀργήσει πολὺ ἀκόμα τὸ ξημέρωμα, φαίνεται — καί ἡ λεφτεριά τὸ ἴδιο.

Καὶ τ' ἀστέρι τῆς Βηθλεέμ, ποὺ κάθε χρόνο τούτῃ τὴ νύχτα λάμπει ζωηρὰ στὸν οὐρανὸ καὶ ματαζωντανεύει τὶς ἐλπίδες τοῦ κόσμου ἀναγγέλλοντας τὴ γέννηση τοῦ Λυτρωτῆ του, δὲν θ' ἀνατείλει φέτος— θαθὺς εἶναι ὁ ζόφος.

Δύστυχη ἀνθρωπότητα!!

Συμπατριώτη,

“Ὅπου καὶ ἂν γεννήθηκες, εἴτε στὴ Δωρίδα εἴτε στὴν Παρνασσίδα, ὅπου καὶ ἂν διαμένεις, εἴτε στὴ Φωκίδα εἴτε ἔξω ἀπ' αὐτή, πρέπει νά συνειδητοποιήσεις πῶς τὸ «Λαογραφικὸ Μουσεῖο Φωκίδας» εἶναι τὸ μουσεῖο τοῦ τόπου σου, μουσεῖο δικό σου. Βοήθησέ το μ' ὅποιο τρόπο μπορεῖς. Καὶ μὴν ξεχνᾶς πῶς κάθε παλιὸ ἀντικείμενο, εἴτε ξεχασμένο στὸ ὑπόγειο εἴτε τακτοποιημένο στὸ σπίτι σου, ἔχει μιὰ θέση στὸ Μουσεῖο.

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΕΣ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον μου γιὰ τὴν πατροπαράδοτη ζωὴ τοῦ τόπου μας καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ περιοχὴ μας δὲν ἔχει ἀξιοποιηθεῖ ἀπὸ λαογραφικῆς πλευρᾶς μ' ἔκανε ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὴ συγκέντρωση τῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν τῆς Φωκίδας — ὅσο ἦταν δυνατόν.

Λίγο ἡ σημερινὴ ἐξέλιξη, λίγο ἡ μόρφωση καὶ περισσότερο ἡ ἀδιαφορία, ποὺ εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς μας, βοηθοῦν εἰς τὸ νὰ χάνονται καθημερινὰ λίγες - λίγες ἀπ' αὐτές.

Ὁ Ν. Πολίτης, ποὺ θεωρεῖται ὁ πατέρας τῆς Λαογραφικῆς Ἐπιστήμης στὴν Ἑλλάδα, θέλοντας νὰ δειξοῖ τὴ μεγάλη προσφορὰ καὶ ἀξία τῆς Λαογραφίας λέει:

«Ἀναντίρρητον εἶναι, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν ἐπαρκεῖ μόνη, ἵνα καταδείξῃ τὸν θίον ἔθνους τινός· ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ πρὸς πλήρη τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ κατανόησιν καὶ γνῶσις τοῦ καθέκαστα θίου, τῆς διανοητικῆς καταστάσεως καὶ τῆς γλώσσης, δι' ἧς τοῦτο τὰς ἐνδιαθέτους ἐννοίας ἐκφράζει».

Δύσκολη ἡ προσπάθεια. Πολλές οἱ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες ἀλ-

λὰ καὶ σκόρπιες. Χρειάστηκε πολλὴ ὑπομονὴ καὶ χρόνος ἡ συγκέντρωση, ἡ καταγραφή καὶ ἡ ταξινόμησή τους. Μένουν ἀσφαλῶς καὶ ἄλλες ποὺ δὲν μπόρεσα νὰ θρῶ γι' αὐτὸ παρακαλῶ ὅσους ξέρουν κάποιες, νὰ μᾶς τὶς γνωρίσουν γιὰ νὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ ὁλοκλήρωση τῆς συγκεντρώσεώς τους.

Χρέος μου δὲ θεωρῶ νὰ εὐχαριστήσω ὅλες ἐκεῖνες τὶς γρηοῦλες ποὺ προσφέρθηκαν νὰ μὲ βοηθήσουν στὴ συγκέντρωση καὶ ἐπεξήγηση τῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν ποὺ ἀκολουθοῦν.

Α' ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ «Προλήψεις» καὶ οἱ «Δεισιδαιμονίες» εἶναι ἓνα κομμάτι ἀπ' τὴ ζωὴ μας ποὺ δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀποχωριστοῦμε. Καὶ εἶναι ἀμφίβολο ἐὰν ὑπάρχει ἄνθρωπος ποὺ νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπαλλαγμένος ἀπ' αὐτές. Ἕνα σημαντικὸ μέρος ἀνθρώπων παραδέχεται εὐθέως ὅτι εἶναι προληπτικοί. Οἱ ὑπόλοιποι μπορεῖ νὰ τὸ ἀρνηθοῦν, ἴσως νὰ τὸ εἰρωνευθοῦν, ἀλλά... θὰ κτυπήσουν ξύλο ἢ θὰ φτύσουν τὸν κόρφο τους σὰν ἀκούσουν κάποιο κακό.

Ὅλοι κρύβουμε στὴ ψυχὴ μας κάποιο φόβο καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ τὸ

δείχνουμε δὲν σημαίνει ὅτι προστα-
τεύουμε τὸν ἑαυτὸ μας ἀπ' αὐτόν.

Οἱ π ρ ο λ ή ψ ε ι ς εἶναι πα-
ρέκλιση ἀπ' τὸ θρησκευτικὸ συναί-
σθημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἔχουμε δη-
λαδὴ πρόληψη ὅταν διασαλευθεῖ ἡ
πίστη μας γιὰ τὴν ὀρθότητα μιᾶς ἰ-
δέας, ἀλλὰ οἱ πράξεις μας ἐξακο-
λουθοῦν νὰ κανονίζονται σύμφωνα
μ' αὐτήν. Εἶναι δὲ συχνὰ ἐπιβίωμα,
ἀπολίθωμα, λείψανο κάποιας πα-
λιότερης πολιτιστικῆς καταστάσε-
ως, δηλαδὴ φαινόμενο πού συνδέε-
ται μὲ τὸ μὴ λογικὸ κόσμο τοῦ ὑ-
ποσυνείδητου. Προληπτικὸς γίνεται
μόνο ὁ ἀδύνατος.

Κάθε πρόληψη ἔχει τὴ δική της
ιστορία ἢ ὁποία χάνεται καμιά φο-
ρὰ στὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ ἔφθα-
σε σὲ μᾶς ἀπ' τοὺς προγόνους μας,
χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ δώσουμε κα-
μιὰ ἐξήγηση τὶς περισσότερες φο-
ρές.

Ἡ δεισιδαιμονία εἶναι
ἄλλο πράγμα. Ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἡ λέ-
ξη σήμαινε τὸ σεβασμὸ πού ὀφεί-
λουμε στὸ Θεό, ἀργότερα πῆρε τὴ
σημασία τοῦ παράλογου φόβου
πρὸς τὸ θεῖο, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν ἔ-
χει καθαρὴ καὶ ὀρθὴ θρησκευτικὴ
ἀντίληψη. Αὐτὸς ὁ φόβος ὀφείλεται
σὲ ἑλλιπὴ θρησκευτικὴ διαφώτιση
καὶ στὶς τάσεις τοῦ ὑποσυνείδητου
πού συνδέονται μὲ ἁμαρτωλὲς σκέ-
ψεις καὶ παράλογα πάθη πού ἔχουν
σκοπὸ νὰ καθησυχάσουν τὴν ἀφώ-
τιστὴ συνείδηση.

Τὶς δεισιδαιμονίες τὶς διακρίνου-
με σὲ δοξασίες καὶ πράξεις πού

εἶναι σχετικὲς μὲ τὸν ἄνθρωπο, τὰ
ζῶα, τὴ φύση καὶ τὶς ἀνθρώπινες ἐ-
νέργειες καὶ σὲ ἐκεῖνες πού ἀναφέ-
ρονται σὲ ὑπερφυσικὰ ὄντα, ὅπως
π.χ. σποικιὰ, φαντάσματα, βρυκό-
λακες, Μοῖρες, Νεράϊδες, Ἀράπη-
δες κλπ.

Ἀπ' ὅσα εἶπαμε φαίνεται ὅτι ἡ
δεισιδαιμονία ἔχει ἄλλη πηγὴ ἀπ'
αὐτὴ πού ἔχει ἡ πρόληψη. Καὶ οἱ
δύο ὅμως εἶναι πλάνες τῆς ψυχῆς
καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου.
Γι' αὐτὸ ἦταν ἀδύνατο καὶ ὁ δικός
μας λαὸς νὰ ἀποφύγει τὴν ἐπιρροή
τους. Καὶ ἔτσι δέχτηκε τὶς ὑπάρχου-
σες, δημιουργήσε νέες καὶ πολλὲς
ἐξακολουθεῖ νὰ τὶς πιστεύει ὡς σή-
μερα.

Πολλὲς φορές μάλιστα τὸ πρά-
γμα γίνεται κωμικόν. Βλέπουμε π.χ.
στὴν ἴδια ἀλυσίδα κρεμασμένα ἕνα
χρυσὸ σταυρὸ καὶ μιὰ γαλάζια χάν-
τρα ἢ ἕνα τριφύλλι μὲ τέσσερα φύλ-
λα. Ἀκόμα μιὰ «ντάσκα» μὲ
φυλαχτὰ ἀπ' τὸ Ἅγιο Ὄρος μαζὶ
μὲ μιὰ... ἀλλαξοφιδιὰ ἢ κοκκαλάκι
τῆς νυχτερίδας.

Αὐτὲς λοιπὸν τὶς προλήψεις καὶ
δεισιδαιμονίες πού πιστεύει ὁ λαὸς
τῆς περιοχῆς μας, τῆς Φωκίδας,
προσπάθησα νὰ συγκεντρώσω καὶ
νὰ καταγράψω.

Ὅπως δὴποτε ὑπάρχουν, ὅπως
προεῖπα, καὶ ἄλλες πού δὲν κατόρ-
θωσα νὰ θρῶ, καίτοι ἡ προσπάθειά
μου κράτησε χρόνια, ὅπως ἐπίσης,
δὲν στάθηκε δυνατόν νὰ θρῶ γιὰ ὁ-
λες ἐξηγήσεις. Κάθε συμπλήρωση,
λοιπὸν, εἶναι εὐπρόσδεκτη.

Β' ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΒΑΣΚΑΝΙΑΣ, ΜΑΤΙΑΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΦΥΛΑΚΤΩΝ

Ἡ βασκανία ξεκίνησε ἀπὸ τὸν πόθο πού ἔχουν οἱ ἄνθρωποι νὰ θαυμάζουν κάτι πού δὲν ἔχουν καὶ θάθελαν νὰ τὸ εἶχαν. Ὁ πόθος πέρνει τὴ μορφή τῆς ζήλειας ἢ χαιρεκακίας καὶ γι' αὐτὸ λέμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι κακοὶ ἢ ἔχουν «κακὸ μάτι» ἢ εἶναι γουρσοῦζηδες ἢ κακοῖσκιωτοι.

Στὸ «μάτιασμα», λένε, τὰ διάφορα ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα πού ἐκπέμπει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μάτια του ἐπενεργοῦν μὲ τρόπο πού δημιουργεῖ προϋποθέσεις καταστροφῆς τοῦ ἀντικειμένου πού θαυμάζει — κυρίως τὰ μικρὰ παιδιά.

Στὴν Κάτω Ἀγόριανη (Λιλαία) οἱ κάτουκοι πιστεύουν πὼς ἡ θαυμάσια λαξευμένη θολωτὴ πέτρα πού βρίσκεται πάνω ἀπ' τὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας Ἁγίου Γεώργιου... ἔσκασε ἀπὸ μάτι.

Ἡ πρόληψη τοῦ ματιάσματος εἶναι πολὺ παλιά. Βλέπουμε λοιπὸν ὅτι:

α. Σ' ἓνα νομοκάνονα τοῦ 12' αἰῶνα κατηγοροῦνται «ἐκεῖνοι πού πτύουσι εἰς τὸ στόμα τῶν παίδων νὰ μὴ βασκαθῶσι».

β. Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει: «ἀλείφουσαι τὰ μέτωπα τῶν μικρῶν διὰ τοῦ ρύπου τῶν ἀπολουσμάτων».

γ. Ὁ Θεόκριτος λέει: «ὥς μὴ βασκανθῶ τρίς τὸν ἐμὸν κόλπον ἔπτυσσά».

Γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ τὸ μάτιασμα ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι ὅπως τὸ «φτύσιμο στὸν κόρφο», ἀλλὰ καὶ τὰ

ἄλλα πού ἀναφέρονται παρακάτω.

Τὸ φτύσιμο συμβολίζει τὸν ἀποτροπιασμὸ πρὸς τὸ κακὸ μάτι καὶ ἀπὸ δῶ θγαίνει τὸ «φτύσε τὸν κόρφο σου».

Στὴν Καλοσκοπὴ — καὶ σὲ ἄλλα ἐκτὸς τοῦ Νομοῦ μέρη — ὅταν δὲν ἤξεραν ποιὸς εἶναι αὐτὸς πού θάσκανε κάποιον μάζευαν φτύματα ἀπὸ σαράντα ἀνθρώπους τὰ ὁποῖα ἔδιναν στὸν ἄρρωστο νὰ πιεῖ γιὰ νὰ γειάνει.

Ἴσως γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ πιὸ πάνω ἀπαράδεκτα γιὰ τὴν υγεία τῶν παιδιῶν κυρίως, ἡ ἐκκλησία καθιέρωσε εἰδικὴ εὐχή γιὰ τὴν περίπτωση τῆς βασκανίας.

Τὸ σκόρδο καὶ τὸ κρεμύδι λόγω τῆς καυστικότητάς τους ἐμποδίζουν τὸ κακὸ μάτι νὰ κάνει τὸ κακὸ. Γι' αὐτὸ «σκόρδα στὰ μάτια σου». Μὰ καὶ ἡ «γαλάζια χάντρα» ὅμως εἶναι ἀποτελεσματικὴ. Δὲν πρόκειται ὅμως γιὰ «χάντρα», ἀλλὰ γιὰ «πέτρα» δηλαδὴ τὴ γαλαζόπετρα, πού ἐπίσης εἶναι πολὺ καυστικὴ.

Τὰ διάφορα φυλαχτὰ παρουσιάστηκαν μαζὶ μὲ τὸ φόβο τοῦ ματιάσματος. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, πού τὰ ἔλεγαν «προθασκάνια» τὰ εἶχαν περὶ πολλοῦ. Ἀπὸ τὴν ὥρα πού γεννιόντουσαν μέχρι τὰ γεράματά τους φοροῦσαν διάφορα φυλακτά, ἄλλοτε γιὰ τὸ μάτι, ἄλλοτε γιὰ τὸν ἔρωτα καὶ ἄλλοτε γιὰ νὰ μὴ γίνουν ...φαλακροί. Μὲ τὰ προθασκάνια ἀσχολήθηκαν πολλοί, ὅπως ὁ Λουκιανός, ὁ Πολυδεύκης, ὁ Ἀριστοφάνης κ.ἄ.

Ὁ «ἀπήγανος» ἔχει ἐπίσης κατα-

πληκτικές ικανότητες — «ξωρκισμένος με τὸν ἀπήγανο νᾶσαι». Ὁ Ὀμηρος μιλάει γι' αὐτὸν ὅταν ἀναφέρεται στὸν Ὀδυσσεύα με τὴν Κίρκη.

Τὰ φυλαχτὰ ποὺ φορᾶνε γυναῖκες καὶ ἄντρες ἐμποδίζουν ἀπ' τὴ μιὰ μεριά τὸ κακὸ καὶ φέρνουν γούρι ἀπ' τὴν ἄλλη. Τὰ ἔφτιαχναν με πολύτιμες ἢ ἡμιπολύτιμες πέτρες ἀπὸ εὐγενῆ ἢ ἄλλα μέταλλα, γιατί ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ὅλοι πίστευαν ὅτι οἱ πολύτιμες πέτρες ἔχουν μαγικὲς ιδιότητες καὶ προστατεύουν αὐτοὺς ποὺ τὶς φοροῦν. Ἔτσι γεννήθηκαν τὰ κοσμήματα ποὺ φοροῦν, κυρίως, οἱ γυναῖκες σήμερα, γι' αὐτὸ τὰ σπαθιά εἶχαν τὶς χειρολαβὲς τοὺς στολισμένους με τέτοιες πέτρες, καί, ἀκόμα, τὰ παράσημα ποὺ ἀπονέμονται στοὺς πολεμιστές.

Ἡ ἐξήγηση εἶναι ὅτι ἓνα καλὸ κόσμημα τραβᾷ τὴν προσοχὴ τοῦ ματιοῦ καὶ δὲν τὸ ἀφίνει νὰ ἀσχοληθεῖ με τὸ πρόσωπο τὸ ὁποῖο ἔτσι ἀποφεύγει τὸ κακὸ.

Ἄν παρ' ὅλες τὶς παραπάνω προφυλάξεις — καὶ πολλὲς ἀκόμα ποὺ δὲν ἀναφέραμε — κάποιος ματιαστεί, τότε ἔρχεται ὁ «ξεματιαστής» — ποὺ κυρίως εἶναι γυναῖκα — γιὰ νὰ τὸν ξεματιάσει. Πάρα πολλοὶ τρόποι ξεματιάσματος ὑπάρχουν. Σχεδὸν ὅμως ὅλοι ἔχουν ἓνα παράξενο μπέρδεμα θρησκείας, μαγείας καὶ διεισιδαιμονίας. Βλέπεις λιθάνια καὶ λουλούδια τοῦ Σταυροῦ μαζὶ με μπαρουτί, ἀλάτι, μαχαίρια — καὶ μάλιστα μαυρομάνικα — κι' ἀκούς προσευχὲς με κατάρες καὶ ἄλλα ἀκατάληπτα μαζί.

ΤΟ ΠΕΤΑΛΟ

Τὸ πέταλο τοῦ ἀλόγου θεωρεῖται — καὶ μάλιστα σὲ ὅλο τὸν κόσμο — σὰ σύμβολο εὐτυχίας καὶ προφυλακτικὸ ἀπ' τὸ κακὸ μάτι. Γι' αὐτὸ ἂν τὸ θροῦμε πρέπει νὰ τὸ κρεμάσουμε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ μάλιστα με τὸ ἀνοιγμα πρὸς τὰ πάνω.

Ἡ ἐξήγηση εἶναι ὅτι: α) τὸ ἄλογο ποὺ τὸ φόραγε εἶχε μαγικὲς ιδιότητες, β) ἔχει τὸ σχῆμα τῆς ἡμισελήνου ποὺ ἦταν μυστικὸ σύμβολο γιὰ πολλοὺς ἀρχαίους λαοὺς καὶ γ) εἶναι σίδερο κρῦο καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ τὸ περάσουν οἱ μάγισσες.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ὁμως ἐξήγηση εἶναι ὅτι ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ ἐφευρέθηκε τὸ πέταλο τὸ ζῶο στηρίζεται πιὸ σταθερὰ καὶ ἔτσι ἀποδίδει περισσότερη μυϊκὴ δύναμη, ἄρα προσφέρει μεγαλύτερο ἔργο. Ἐχομε λοιπὸν καλύτερο ὄργανο, ἄρα καλύτερη σοδειὰ καὶ περισσότερη εὐτυχία ἀπ' αὐτὸν ποὺ τὸ ζῶο του δὲν εἶχε πέταλο. Ἔτσι ἔμεινε καὶ τὸ «πάρε καινένα πέταλο», συμβουλὴ σ' αὐτοὺς ποὺ τοὺς ἔδερνε ἢ κακοτυχία, ἢ κακοδαιμονία.

ΤΟ ΤΕΤΡΑΦΥΛΛΟ ΤΡΙΦΥΛΛΙ

Τό... τετράφυλλο τριφύλλι τὸ εἶχε πάρει ἡ Εὐὰ ἀπ' τὸν Παράδεισο φεύγοντας. Ἐπίσης οἱ ἀρχαῖες Δρυῖδες πίστευαν πὼς ἔχει μαγικὲς ικανότητες καὶ πὼς μπορούσε αὐτὸς ποὺ τὸ κρατοῦσε νὰ βλέπει φαντάσματα ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ τὰ δοῦν οἱ ἄλλοι.

“Ένα τετράφυλλο τριφύλλι, εκτός από το γούρι που φέρνει, είναι και ανεκτίμητο έρωτικό φίλτρο. “Αν δέ αποκτηθεί την Πρωτομαγιά ή το Πάσχα και «άστριστεί» επί τρία Σαββατόβραδα πάνω σε κόκκινο πανί και «λειτουργηθεί κρυφά σαράντα φορές», τότε αποκτά το αγαποδότανο αυτό πολύ μεγάλη μαγική δύναμη. Κανένας έρωτικός στόχος δέν αντιστέκεται, καμιά κλειδωνιά δέ μένει κλειστή μπροστά του, και σου φανερώνονται όλοι οι κρυμμένοι θησαυροί.

“Ένα... τετράφυλλο τριφύλλι, που έχει μάλιστα τα φυλλαράκια του σε σχήμα καρδιάς, είναι σπάνιο και είναι πάντοτε τυχερός όποιος το άποχτάει.

ΤΟ ΛΑΓΟΠΟΔΑΡΟ

“Ο λαγός και το κουνέλι θεωρούνται πάντοτε γουρλίδικα ζώα γιατί έχουν μεγάλη γονιμότητα. Γι’ αυτό οι προληπτικοί κρατούν πάνω τους ένα λαγοπόδαρο. Οι γυναίκες πιστεύουν πως τις βοηθά να γεννήσουν πολλά και εύρωστα παιδιά.

Στόν καιρό του Λυκούργου, που άπαγόρευε τη στειρότητα, όλες οι Σπαρτιάτισσες είχαν κρεμασμένο στο λαιμό τους ένα λαγοπάδαρο. Τό ίδιο έκαναν και οι Έλληνίδες του Μεσαίωνα, τό ίδιο γίνεται και σήμερα.

Ο ΜΑΡΤΗΣ

“Η κόκκινη κλωστή που βάζουμε την 1η Μαρτίου είναι και αυτή μιá πάρα πολύ παλιά συνήθεια. Οι άρ-

χαίτοι “Έλληνες φορούσαν «μάρτη» και μάλιστα οι κοπέλλες στόλιζαν με «μάρτη» και τό άγαλμα της Άθηνάς.

“Ο Πausανίας λέει πως την πρόληψη αυτή την είχαν πάρει άπ’ τους Αίγυπτίους.

“Όταν τελείωνε ό μήνας έπλεναν την κόκκινη κλωστή (ταινία) στόν Ίλισσό και την έκρυβαν για τόν άλλο χρόνο. “Ετσι ή ταινία αυτή πήγαινε από γενιά σε γενιά και όσο πιο παλιά ήταν τόσο πιο γούρική θεωρείτο.

“Αλλά και όλες οι πόλεις, πλην της Σπάρτης, είχαν άνάλογη πρόληψη. Στη Μακεδονία μόνο έχουμε μιá παραλλαγή — αντί κόκκινης κλωστής έβαφαν τόν καρπό του άριστερου χεριού με πορφύρα.

Τό έθιμο - πρόληψη πέρασε και στο Βυζάντιο. Έδω όμως ό πλουτος άλλαξε την κόκκινη κλωστή με χρυσή. Σάν έρχόταν ή ώρα να θγάλουν την κλωστή, καλούσαν τους φίλους σε γλέντι και πριν άπ’ αυτό έκαιγαν την κλωστή μέσα σ’ ένα πιάτο και άπ’ τό σχήμα της στάχτης μάντευαν τό μέλλον. Πίστευαν ακόμα οι Βυζαντινοί ότι ή άσπρη κλωστή συμβολίζει τό πρωινό φώς, ένω ή κόκκινη τό μεσημεριάτικο καύμα. “Ετσι όταν τις φορούσε κανείς απέφευγε τις άκτίνες του ήλιου και δέν μαύριζε — δέν «άρπαζε» — πράγμα που για την εποχή εκείνη δέν ήταν επιθυμητό.

Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

“Ο λαός θεωρεί την κουκουβάγια

σάν προάγγελο τοῦ θανάτου καί-
τοι εἶναι ὠφελιμότατο πουλί.
Τὸ λέει μάλιστα κλαυποπούλι καί
χαροπούλι. Αὐτὴ ἡ δεισிடαιμονία
προέρχεται ἀπὸ τὴ συνήθεια ποὺ ὑ-
πῆρχε στὰ χωριά νὰ ἔχουν φῶς μό-
νο τὰ σπίτια ποὺ εἶχαν κάποιον ἐ-
τοιμοθάνατο ἢ θαρειαῖ ἄρρωστο καί
οἱ δικοί του ξενοχτοῦσαν γιὰ νὰ τὸν
περιποιηθοῦν.

Τὸ μοναδικὸ λοιπὸν φῶς προσέλ-
κυε τὰ νυκτόβια αὐτὰ πουλιά ποὺ
ἄρχιζαν τὰ «κουκουβάου» τους προ-
αναγγέλοντας ἔτσι — ὅπως πίστευε
ὁ λαὸς — τὸ ἐπερχόμενο τέλος τοῦ
ἄρρωστου. Καί ἀπὸ τότε βγήκε καί
ἡ κατάρα: «Κουκουβάγιες νὰ λαλή-
σουν στὸ σπίτι σου».

Ἀπὸ τὰ λίγα ποὺ ἀναφέραμε πρὶ
πάνω θγαίνουν δύο συμπεράσματα:

Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι ἐνῶ ἡ ἐπιστή-
μη προοδεύει, ἡ κοινωνία ἐξελίσσε-
ται καί τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ
ἀνθρώπου ἀνεβαίνει, οἱ προλήψεις
παραμένουν! Εἶναι ριζωμένες θ-
θειᾶ στὴν ψυχὴ μας καί μᾶς ὑπο-
χρεώνουν νὰ ἀκολουθοῦμε τὸ δρό-
μο τους, τουλάχιστον στὶς κυριώ-
ρες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς μας, ἔστω
καὶ ἂν εἶναι ἐξευγενισμένες.

Τὸ δεύτερο συμπέρασμα εἶναι ὅτι
ὁ λαὸς ποὺ ζεῖ στὸ μέρος τῆς γῆς
ποὺ λέγεται Ἑλλάδα εἶναι ὁ ἴδιος
ἀπὸ τὸν Ὅμηρο καὶ δῶθε χωρὶς
καμία διακοπή.

Δέν κάνουν τίποτα οἱ σημερινοὶ
Ἕλληνες ποὺ δέν τὸ ἔκαναν οἱ πρό-
γονοί τους. Μήπως τὸ σφάξιμο τῆς
κόττας, σάν λαλήσει, στὸ παράστα-
θο τῆς πόρτας ἢ στὸ τζάκι καί τὸ
σφάξιμο τοῦ κόκκορα στὰ θεμέλια

τοῦ σπιτιοῦ δέν εἶναι ἡ θυσία ποὺ
ἔκαναν οἱ ἀρχαῖοι στὴ θεὰ Ἑστία;
Καί σήμερα στὸ νεκρὸ δέν θάζου-
με κέρματα γιὰ νά... πληρώσει τὰ
«πορθμεῖα» του; Δέν θάζουμε κον-
τά του τὰ ἀγαπημένα του ἀντικεί-
μενα ὅπως ἔκαναν οἱ πρόγονοί μας;
Ἀλλὰ καί μία πρὸς μία ἂν ἐξετα-
στοῦν οἱ προλήψεις καί δεισிடαιμο-
νίες τὸ ἴδιο πρᾶγμα μαρτυροῦν!
Ὅτι οἱ Ἕλληνες παραμένουν...
Ἕλληνες.

Γ' ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Οἱ προλήψεις καί δεισிடαιμονίες
ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὸ χρόνο, τὶς
ἡμέρες, τοὺς μῆνες καί τὶς γιορτὲς
εἶναι πάρα πολλές. Ἀλλες ἀπ' αὐ-
τὲς εἶναι ὁμορφες καί ἐξυπνες, ἄλ-
λες ὅμως εἶναι ἀκατανόητες καί, ἐν
πολλοῖς, χαζές. Σχεδὸν ὅλες ἔχουν
πάρει ἀπ' τὴ θρησκεία τῶν ἀρχαί-
ων Ἑλλήνων, τὶς καλὲνδες τῶν Ρω-
μαίων, ἀπ' τὶς παραδόσεις τῶν Βυ-
ζαντινῶν καί τὴ θρησκεία τοῦ Χρι-
στοῦ, γεγονὸς ποὺ μᾶς βοηθᾷ νὰ
δοῦμε πόσο ἡ νεώτερη λαογραφία
βοηθᾷ στὴν ὀρθὴ κατανόηση τῆς
ἀρχαίας ἐλληνικῆς λαϊκῆς θρη-
σκείας.

Βλέπεις π.χ. τὸν Ἀῖ—Βασίλη, ἀπ'
τὴν Καισάρεια, φορτωμένον χιόνια
καί... δῶρα, νὰ βοηθᾷ τούς... χαρτο-
παῖκτες κλπ., ἢ τοὺς ἀμπελουργοὺς
νὰ μὴ κλαδεύουν τὴν ἡμέρα τοῦ Ἀ-
γίου Τρύφωνα γιὰ νὰ μὴ κοποῦν!

Ὁ Ἅγιος Τρύφωνας πάντως εἰ-
κονίζεται νὰ κρατᾷ ἕνα κλαδευτήρι
ἀλλὰ δέν ξέρω τὸ γιὰτί. Ὁ μῦθος

πάντοτε — πού έδω μᾶς ένδιαφέρει — λέει πώς ήταν τοῦ Ἁγίου Τρύφωνα ὅταν ὁ παπᾶς ξεκίνησε γιὰ νὰ κλαδέψει τ' ἀμπέλι του. Ἡ παπαδιά, πού εἶχε δεῖ κακὸ ὄνειρο, δὲν τὸν ἄφινε, ἀλλὰ κείνος δὲν τὴν ἄκουσε. Κατὰ τὸ γιόμα ἡ παπαδιά, πού δὲν τὴ χωροῦσε ὁ τόπος, ξεκίνησε γιὰ τ' ἀμπέλι.

— Τί συμβαίνει παπαδιά καὶ ἤρθες ὡς ἐδῶ; τῆς λέει ὁ παπᾶς σὰν τὴν εἶδε.

— Νά!! παπά μου, αὐτὸ τὸ ὄνειρο πού εἶδα μὲ ἀναστάτωσε καὶ ἤρθα νὰ δῶ ἂν εἶσαι καλά.

— Καὶ σὰν τί ὄνειρο εἶδες χριστιανή μου πού τόσο σὲ κοφοχόλιασε;

— Εἶδα, παπᾶ μου, πὼς ἐνῶ κλάδευες... ἔκοψες τὴ μύτη σου.

Σὰν τ' ἄκουσε ὁ παπᾶς ἔσκασε στὰ γέλοια καὶ λέει στὴν παπαδιά:

— Βρὲ εὐλογημένη, πὼς νὰ κόψω τὴ μύτη μου; Ἐγὼ κλαδεύω ἔτσι — ἔσκυψε καὶ ἔκοψε ἓνα κλῆμα — ὄχι ἔτσι — καὶ μὲ μιὰ χειρονομία ἔκαμε νὰ περάσει τὸ κλαδευτήρι ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω μπροστὰ στὰ μάτια του. Ἀλλὰ ἀπὸ κακὸ ὑπολογισμὸ ἔκοψε τὴ μύτη του... καὶ τὸ ὄνειρο ἀλήθεψε.

Ἀπὸ τότε λοιπὸν δὲν μπαίνουν στ' ἀμπέλια τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Τρύφωνα.

Γιὰ νὰ κάνουν δὲ καλοὺς θλαστοὺς τ' ἀμπέλια δὲν μπαίνουμε μέσα σ' αὐτὰ τοῦ Ἁγίου Βλασίου. Καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμα.

Ἡ Κυριακὴ εἶναι φωτεινὴ ἡμέρα, χαρούμενη, ἡμέρα καλωσύνης, γι' αὐτὸ τὸ παιδί πού θὰ γεννηθεῖ Κυριακὴ θεωρεῖται εὐτυχισμένο.

Ἡ Δευτέρα εἶναι μέρα κατάλληλη γιὰ νὰ ξεκινᾶμε κάθε δουλειά.

Ἡ Τρίτη εἶναι ἡμέρα ἀποφράδα, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ ἔχασαν τὴν Κωνσταντινούπολη, καὶ σὰν τέτοια δὲν εἶναι κατάλληλη γιὰ καμιά δουλειά. Ἀκόμα θεωρεῖται ἄτυχη καὶ ἡ θυγατέρα πού θὰ γεννηθεῖ τὴν ἡμέρα τούτη. «Σάββατο γυιὸ μὴ χαίρεσαι καὶ Τρίτη θυγατέρα», λέει ὁ λαός.

Ἡ Τετάρτη, ὅπως καὶ ἡ Παρασκευὴ, εἶναι ἡμέρες νηστείας καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποβάλλει κανεὶς κάτι ἀπὸ πάνω του γιατί εἶναι κακὸ. «Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ τὰ νύχια σου μὴ κόψεις...» καὶ δὲν πρέπει νὰ καταπιαστεῖ μὲ σοβαρὲς δουλειές.

Τὸ Σάββατο θεωρεῖται δύσκολη ἡμέρα γιὰ τοὺς προληπτικούς. Εἶναι ἡ ἡμέρα τῶν φαντασμάτων. Οἱ σαββατογεννημένοι βλέπουν εὐκολα φαντάσματα, χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς κάνουν κακὸ, δὲν θασκένονται ἀλλὰ θασκάνουν τρομερὰ καὶ δέν... προκόβουν. Τὸ Σάββατο θεωρεῖται ἐπίσης ἡ πιὸ κατάλληλη ἡμέρα γιὰ τὰ μάγια.

Τί Σάββατο... τί σάβανο! λένε, ἀκόμα, γι' αὐτὸ δὲν κόβουν ροῦχο γιὰ νὰ μὴ γίνεῖ... σάβανο.

Ἀπ' τοὺς μῆνες ὁ Γενάρης, ἀφοῦ ἔχει μέσα του τὴν Πρωτοχρονιὰ καὶ τὰ «Σκαλικαντζούρια», εἶναι ὁ μῆνας μὲ τίς πιὸ πολλὲς προλήψεις καὶ ἀκολουθοῦν ὁ Ἀπρίλης μὲ τὸ Πάσχα καὶ ὁ Μᾶης πού εἶναι δύσκολος μῆνας καὶ ἀπὸ πλευρᾶς καιρικῶν συνθηκῶν — χαλάζι, βροχές, ἥλιος — καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ὑγείας. Γι' αὐτὸ ἀκοῦμε συχνὰ τό: «Μάη

μου μάγειψέ τον» ἢ «Ὁ Μάης ἔχει πολλές κακιές ὄρες» ἢ «Ἡ ὥρα τοῦ Μάη νά σ' εὕρη».

Οἱ ὑπόλοιποι μήνες ἔρχονται σέ δεύτερη μοῖρα ἀπό πλευρᾶς προλήψεων ἐκτὸς ἀπ' τὸν Σεπτέμβρη πού μοιάζει μὲ τὸν Γενάρη, ἀφοῦ εἶναι ὁ μήνας ἀπ' τὸν ὁποῖο ἄρχιζε κάποτε ὁ χρόνος καὶ ἐξακολουθεῖ ν' ἀρχίζει τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος. «Οἱ τοὺς ὅμως ἔχουν τὸν «τρόπο τους». "Ἄλλος μὲ τὶς Ἀποκρηές καὶ τὰ ψυχοσάβατα, ἄλλος μὲ τὸν «κλείδωνα», ἄλλος μὲ τὰ «μερομήνια» καὶ λοιπά.

Παρακάτω καταχωροῦμε ὅλες τὶς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες πού θρήκαμε κατὰ ἡμερολογιακὴ σειρά.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

1η.— Ἀγίου Βασιλείου - Πρωτοχρονιά.

α. Δὲν δανεῖζουν τίποτα.

β. Δὲν κάνουν ἐπισκέψεις. Γιὰ νὰ ἐπιτραποῦν αὐτὲς πρέπει νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ πρώτη ἐπίσκεψη ἑνὸς πού ἔχει καλὸ γούρι. Ἐάν τοῦτο δὲν κατορθωθεῖ ὁ ἐπισκέπτης πρέπει νὰ καθήσει πολὺ καλὰ στὴν καρέκλα του γιὰ νὰ κάθεται καλὰ στ' αὐγά της ἢ κλῶσσα.

γ. Δὲν σκουπίζουμε γιὰτὶ ὅσα σκουπίδια πιάσει ἡ σκούπα τόσες ζημιές θὰ ἔχει τὸ σπίτι.

δ. «Ὅ,τι ἐργόχειρο ἔχει ἀρχίζει πρέπει νὰ τελειώσει τὴν παραμονὴ γιὰ νὰ ἀρχίσει ἕνα καινούργιο τὴν Πρωτοχρονιά.

ε. Δὲν δίνουν τίποτα ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ πάρουν γιὰ νὰ πέρνουν ὅλο τὸ χρόνο.

ζ. Γυρίζοντας ἀπ' τὴν ἐκκλησίαν σπάζουμε ἕνα ρόδι γιὰ νὰ ρθεῖ ἡ εὐτυχία στὸ σπίτι.

η. Μόλις χαράξει τὸ πρωῒ ἕνας ἀπ' τὸ σπίτι πέρνει γλυκά, διάφορους καρπούς (σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι κλπ.) ἢ καὶ γαζέτες καί, χωρὶς νὰ μιλήσει, πηγαίνει στὴ θρύση, πλένεται χωρὶς νὰ σκουπισθεῖ καὶ ἀφίνει τὰ δῶρα του λέγοντας τὴν εὐχή: «Ὅπως τρέχει τὸ νερὸ στὴ θρύση νὰ τρέχουν τὰ καλὰ στὸ σπίτι». Πέρνει δείγμα ἀπ' τὰ γλυκὰ πού τυχὸν θὰ θρεῖ ἐκεῖ καὶ «ἀμίλητο νερὸ» καὶ χωρὶς μιλιὰ πάλι γυρίζει στὸ σπίτι καὶ ραντίζει ὅλους καὶ ὅλα μὲ τὸ νερὸ εὐχόμενος τὸ «καλὴ χρονιά». Αὐτὸ λέγεται «κέρασμα τῆς θρύσης».

6η.— ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

α. Μὲ τὸν ἀγιασμό τῶν Φώτων ραντίζουμε ὅλα τὰ μέρη τοῦ σπιτιοῦ, ἀκόμα τὶς κάδες, τὰ θαρέλια κλπ., καθὼς καὶ τὰ κτήματα, γιὰ νὰ τ' ἀγιάσουμε.

β. Ἀσημῶνουμε τὰ θαρέλια καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸ γίνεται ἡ δειγματοληψία τῶν κρασιῶν. Ἔτσι καθορίζεται ἡ προτεραιότητα ἀνοίγματος τῶν θαρελιῶν.

γ. Πρωῒ - πρωῒ οἱ νοικοκυρὲς ζώνουν τὸ σπίτι μὲ στάχτη γιὰ νὰ φύγουν τὰ σκαλικάντζούρια.

δ. Ὅσες μέρες εἶναι ἐδῶ τὰ σκαλικάντζούρια δὲν ἐπιτρέπεται νὰ

λουσθοῦμε. Μποροῦμε μόνο τοῦ Ἀγίου Βασιλείου γιατί τὴν ἡμέρα αὐτὴ λείπουν.

ε. Κατὰ τὰ Χριστόημερα, δηλαδή ἀπὸ τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων μέχρι καὶ τῶν Φώτων, δὲν τρῶμε ἑλῆες καὶ ὄσπρια γιὰ νὰ μὴ θγά-
λουμε σπυριά.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

1η. Τοῦ Ἀγίου Τρύφωνα δὲν κλαδεύουν τ' ἀμπέλια γιὰ νὰ μὴ κοποῦν.

2α. Τῆς Ὑπαπαντῆς. Ὅ,τι καιρὸ κάνει σήμερα θὰ κάνει ἐπὶ 40 ἡμέρες καί: «Παπαντοῦλα χιονισμένη, κοφινοῦλα γιομισμένη», «Πηπαντὴ θρεμμένη, ἀνοιξη μαραμένη».

3η. Τοῦ Ἀγίου Συμεῶνος.

Ὅ,τι γιὰ τὶς ἔγκυες τὴν 1ην Σεπτεμβρίου.

11. Τοῦ Ἀγ. Βλασίου. Δὲν μπαίνουν στ' ἀμπέλια γιὰ νὰ κάνουν αὐτὰ καλοὺς θλαστούς.

ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΕΩ

Ἐάν φτερνιστεῖς τὸ θράδυ τῆς Μεγάλης Ἀποκρηᾶς γιὰ νὰ μὴ πάθεις κακὸ πρέπει νὰ σκίσεις ἓνα σου ροῦχο.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Τὴν πρωτομαρτιὰ θάζουμε τὸ «μάρτη», δηλαδή μιὰ κόκκινη καὶ μιὰ ἄσπρη κλωστὴ στριμμένες, στὸ χέρι μας καὶ κοιτάζουμε μέσα στὸ λάδι γιὰ νὰ μὴ μᾶς μαυρίσει ὁ ἥλιος.

«Μάρτη» θάζουμε καὶ σὲ ὅλες τὶς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ. Τὸν θγάζουμε

δὲ τὸ Πάσχα καὶ τὸν ρίχνουμε στὸν «λάκκο» μὲ τὸ πασχαλινὸ ἄρνι.

25η. Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Δὲν σκουπίζουμε γιατί στὸ μέρος ποὺ πρῶτα ἀρχίζουμε τὸ σκούπισμα θὰ φανερωθεῖ φίδι.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

1η. Πρωταπριλιά. Λέμε ψέματα καὶ προσπαθοῦμε νὰ ξεγελάσουμε τοὺς ἄλλους ἀποφεύγοντας νὰ μᾶς γελάσουν.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ

— Δὲν τραγουδάμε σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Μ. Ἑβδομάδας.

— Τὰ κόκκινα αὐγὰ τὰ θάφουμε μόνο τῇ Μ. Πέμπτῃ. Ἐνα δὲ ἀπὸ αὐτὰ τὸ θάζουμε στὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ παραμείνει ἐκεῖ μέχρι νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπ' τὸ νέο τῆς ἐπομένης Μ. Πέμπτης.

— Τὴν Μ. Παρασκευή:

α. Δὲν ἀνάθουμε φωτιὰ στὸ σπίτι.

β. Δὲν πίνουμε κρασί (εἶναι τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ) ἐνῶ πίνουμε οἶζο (εἶναι τό... δάκρυ τῆς Παναγίας).

γ. Δὲν πιάνουμε θελόνια καὶ οὔτε καρφώνουμε τίποτα ἀφοῦ κάρφωσαν τὸν Χριστό.

δ. Λουζόμασπε γιὰ νὰ ἀποφύγουμε τὸν πονοκέφαλο γιὰ ὅλο τὸ χρόνο μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι δὲν θὰ λουσθοῦμε ἄλλῃ Παρασκευῇ.

— Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ «διαβάσουμε» τὴν πλάτῃ τοῦ ἁρνιοῦ, ποὺ θὰ μᾶς πεῖ τὰ μελλούμενα, πρέπει αὐτὸ νὰ ἔχει κοιμηθεῖ μιὰ τουλά-

χιστον βραδυὰ στὸ σπίτι.

— Γυρίζοντας ἀπ' τὴν Ἀνάσταση φροντίζουμε νὰ μὴ μᾶς σβύσει τὸ κερὶ μὲ τὸ ὁποῖο θὰ σταυρώσουμε τρεῖς φορές τὸ πάνω μέρος τῆς πόρτας... γιὰ τὸ καλὸ τῆς χρονιάς.

— Προσέχουμε ὅταν μεταφέρουμε τὸ ἄρνι τοῦ Πάσχα στὴ φωτιά καὶ ἀπὸ τὴ φωτιά στὸ σπίτι νὰ πηγαίνει τὸ κεφάλι μπροστά.

— Δὲν σηκώνουμε τὸ τραπέζι τοῦ Πάσχα ὅλη τὴ μέρα (...ἢ τράπεζα γέμει).

— Τὴν πρώτη Πέμπτη τοῦ Πάσχα δὲν ἀπλώνουν οἱ γυναῖκες ἄσπρα ροῦχα γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ χαλά-
ξι.

— Τὶς τρεῖς πρῶτες Πέμπτες τοῦ Πάσχα δὲν μπαίνουν στ' ἀμπέλι γιὰ νὰ μὴ μπεῖ τὸ «κουφό», δηλαδὴ νὰ μὴν ἄρρωστήσουν τὰ σταφύλια ἀπὸ τὸ κούφωμα.

— Τῆς Ἀναλήψεως πρέπει νὰ κατέβουμε στὴ θάλασσα καὶ νὰ κά-
νουμε τὸ πρῶτο μπάνιο γιὰ νὰ φύ-
γουν οἱ ἄρρώστιες, νὰ πάρουμε νε-
ρὸ ἀπὸ 40 κύματα γιὰ νὰ ραντίσου-
με τὸ σπίτι ὅπως ἐπίσης καὶ μιὰ
«μαλλιαρὴ» πέτρα γιὰ γούρι.

— Οἱ τσοπάνηδες θεωροῦν τὴ μέ-
ρα τούτῃ δική τους. Σφάζουν ἄρνια,
πῆζουν γιαγιούρτι, φτιάχνουν κοσμά-
ρι καὶ δέχονται τοὺς φίλους τους νὰ
φᾶνε καὶ νὰ πιοῦν στὴ στρουγγα-
τους. Εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ ἐγκατα-
λείπουν τὰ χειμαδιὰ καὶ ἀνεβαί-
νουν στὰ βουνά.

ΜΑΪΟΣ

— Τὸ μῆνα τοῦτο δὲν παντρεύ-
ονται. Σὰν δικαιολογία φέρνουν τὸ

γεγονὸς ὅτι κατὰ τὸ μῆνα τοῦτο...
παντρεύονται αἱ γάϊδαροι. Ὁ πραγ-
ματικὸς ὅμως λόγος πρέπει νὰ εἴ-
ναι ὅτι τοῦτο τὸ μῆνα παντρεύονται
οἱ βασιλιάδες καὶ ὁ λαὸς ἀπὸ σε-
βασμὸ τοὺς ἄφινε τὸ προνόμιο.

— “Ὅλο τὸ Μάη οἱ γυναῖκες δὲν
«καλαμίζουν» καὶ δὲν «διάζουν»
γιὰ νὰ μὴν ἀκουστοῦν τὰ καλάμια
ἀπὸ τὸ ἀντρόγυνο καὶ χηρέψει.

1η.— Πρωτὶ - πρωτὶ κρεμοῦμε στε-
φάνια στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ
στολίζουμε ὅτι εἶναι δυνατόν μὲ
λουλούδια γιὰ νὰ καλωσορίσουμε
τὸ Μάη.

3η. — Τῆς Ἀγίας Μαύρας.

α. Δὲν πέρνουμε ὅτι καὶ νὰ βροῦ-
με γιατί θὰ κολλήσουμε «μαυριές».
Ἄν ἔχουμε τέτοιες τίς «ρίχνουμε»
δηλαδὴ πέρνουμε ἓνα κέρμα, τὸ ἄ-
κουμπᾶμε στὸ σπυρί μας καὶ τὸ ρί-
χνουμε στὸ δρόμο. Ὅποιος τὸ θρεῖ
καὶ τὸ πάρει θὰ πάρει καὶ τὰ σπυ-
ριά μας.

β. Δὲν πιάνουν οἱ νοικοκυρὲς θε-
λόνες, γιατί θὰ θγάλουν «μαυριές».
(Σπυριά μαῦρα καὶ ἐπώδυνα).

γ. Ὅποιο παιδὶ γεννηθεῖ τὴν ἡ-
μέρα τούτῃ θὰ περάσει μαῦρες μέ-
ρες.

6η. Τοῦ Ἀγίου Σεραφεῖμ.

Δὲν μπαίνουν στ' ἀμπέλι γιὰ νὰ
τὸ προφυλάξουμε ἀπ' τὴν ἀκρίδα.

ΙΟΥΝΙΟΣ

24η. Τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ρη-
γανᾶ.

Σκουπίζουμε τὸ σπίτι μὲ καναπί-
τσα καὶ σπύλιθρο (ψύλιθρο) γιὰ νὰ
μὴν ἔχουμε ψύλλους, προσέχοντας

ὁμῶς ἢ πρώτη σκουπισιὰ νὰ εἶναι μακρὰ ἀπ' τὸ σπίτι γιατί ἐκεῖ θὰ φανερωθεῖ φίδι.

Ἐπίσης τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ «Ρηγανᾶ» ἢ τοῦ «κλείδωνα» ἢ τοῦ «λιοτροπιου» ἢ τοῦ «ριζικάρη», τὰ κορίτσια ρίχνουν τὰ «ριζικάρια» ἢ τὸν «κλείδωνα» γιὰ νὰ δοῦν τὸ μέλλον τους.

ΙΟΥΛΙΟΣ

20η. Τοῦ Προφήτη Ἡλίας.

Τὴν ἡμέρα αὐτὴ γυρίζει ὁ καιρὸς πρὸς τὸν χειμῶνα. «Τοῦ Ἀη-Λιός, γυρίζει ὁ καιρὸς ἄλλοιῶς».

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

1η. Ἀρχίζουν τὰ ἡμερομήνια. Κατ' αὐτὰ γίνονται παρατηρήσεις γιὰ τὸν καιρὸ καὶ θγαίνουν τὰ γνωστικά γιὰ ὅλο τὸ χρόνο.

Τὰ «μερομήνια» κρατᾶνε ἕξ ἡμέρες καὶ κάθε μέρα ἀντιστοιχεῖ σὲ δυὸ μῆνες. "Ετσι ἀπ' τὸ πρωῒ τῆς πρώτης μέχρι τὸ μεσημέρι ὅ,τι καιρὸς κάνει τέτοιος θὰ εἶναι τὸ Γενάρη κλπ. Ἄλλοι τὰ κρατοῦν 12 ἡμέρες, ὅσοι δηλαδή καὶ οἱ μῆνες καὶ ἢ κάθε μέρα ἀντιστοιχεῖ σ' ἕνα μῆνα.

27η. Τοῦ Ἁγίου Φανουρίου.

Σήμερα πολλοὶ φτιάχνουν τὴν πίττα τοῦ Ἁγίου γιὰ νὰ τοὺς «φανερώσει» αὐτὸ ποὺ ἔχασαν.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

1. Τοῦ Ἁγίου Συμεών. Παλιά Πρωτοχρονιά.

α. Δὲν δανεῖζουν τίποτα.

β. Δὲν ἐπιτρέπονται οἱ ἐπισκέψεις. Γιὰ νὰ ἐπιτραποῦν πρέπει νὰ ἐξασφαλιστεῖ μιὰ ἐπίσκεψη ἑνὸς ποὺ εἶναι ἐξακριβωμένο τὸ καλὸ του γούρι. Νὰ κάνει δηλαδή «καλὸ ποδαρικό». Ἐάν τοῦτο δὲν κατορθωθεῖ, ὁ ἐπισκέπτης πρέπει νὰ καθίσει καλὰ στὴν καρέκλα του γιὰ νὰ κάθεται καλὰ ἢ κλῶσσα στ' αὐγὰ της.

γ. Δὲν δίνουν τίποτα καὶ προσπαθοῦν νὰ πάρουν γιὰ νὰ πέρνουν ὅλο τὸ χρόνο.

δ. Οἱ ἔγκυες γυναῖκες δὲν κάνουν δουλειές, γιατί σημαδεύονται (σημειώνονται) τὰ παιδιὰ στὴν κοιλιά της. Π.χ. ἂν πιάσεις σφουγγαρόπανο τὸ παιδί ποὺ θὰ γεννηθεῖ θὰ ἔχει ἕνα μπάλωμα μαῦρο.

14η. Τοῦ Σταυροῦ.

α. Σήμερα «σταυρώνει» τὸ λάδι, δηλαδή ἀρχίζουν νὰ λαδώνουν οἱ ἐληές ποὺ εἶναι στὰ δένδρα.

β. Τὸ λουλούδι τοῦ Σταυροῦ τὸ χρησιμοποιοῦμε σὰ λιθάνι γιὰ νὰ γιατρέψουμε διάφορες ἀρρώστειες, ὅπως τὸ θάσκαμα, τὸ ἄντισμα κλπ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

30η. Τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα.

«Τ' Ἀϊντριὸς ἀντρίεῦει ἢ μέρα» ἢ καὶ «ἀντρίεῦει» τὸ κρύο.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

4η. Τῆς Ἁγίας Βαρβάρας.

«Ὅ,τι καιρὸ κνάει σήμερα θὰ κάνει καὶ τὰ Χριστοῦγεννα.

(Συνεχίζεται)

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ ΣΤΟ ΛΕΥΚΑΔΙΤΙ

Τοῦ ΓΕΝΙΚΟς

Λίγο πιό πάνω ἀπ' τὸ Λιδωρίκι, ἀπέναντι στὸ Κιονιάκο, βρίσκεται τὸ Λευκαδίτι. Τυπικὸ χωριὸ τῆς Δωρίδας εἶχε ἄλλοτε πολλοὺς κατοίκους ἐνῶ σήμερα ἀκολουθεῖ τῇ μοίρα ὅλων τῶν ὀρεινῶν χωριῶν τῆς πατρίδας μας, ἀργοπεθαίνει—ζήτημα ἂν ἀπομείναν καμμιὰ διακοσαριά. Στὸ χωριὸ τοῦτο ἔβγαιναν, τότε, τὰ καλλίτερα πλατοφάσουλα, ἔφκειαχναν τῇ νοστιμότερῃ μπομπότα καὶ ἔτρεφαν χιλιάδες γιδοπρόβατα. Σήμερα — ἔ!! ρε πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροί; — πού τὸ νερὸ τῆς λίμνης τοῦ Μόρνου ἔφτασε στὰ πόδια τοῦ οἱ Λευκαδιτῶτες ἄλλαξαν τὰ «μπαρμπούνια» φασόλια μὲ πέστροφες καὶ σὲ λίγο δὲν ἀποκλείεται νὰ παρατήσουν τῇ γκλίτσα τοῦ τσοπάνη καὶ νὰ πιάσουν τῇ λαγουδέρα τῆς θάρκας — ὅλα νὰ τὰ περιμένει πιά.

Πάνω ἀπ' τὸ χωριό, κατὰ τὴ μεριά τῆς Συκιᾶς, βρίσκεται τὸ ὕψωμα Πελέσι, τὸ κυριώτερο θερινὸ βοσκοτόπι τοῦ χωριοῦ. Στὸ ὕψωμα τοῦτο ἔγινε τὸ 1825, τὸ πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Μάη, γερὴ μάχη μὲ τοὺς Τούρκους πού χύθηκαν κατὰ τὸ χωριὸ γυρεύοντας τὸ χαλασμό του. Οἱ χωριανοί, μπροστὰ στὸν κίνδυνο ἀφανισμοῦ, ἀνέβασαν τὰ γυναικόπαιδα στὸ Πελέσι καὶ κεῖνοι ταμπουρώθηκαν στὴ πλαγιά

τοῦ ἀποφασισμένοι ν' ἀντιμετωπίσουν τὸν ἐχθρὸ μὲ τὰ λιγοστὰ τουφέκια τους — καμμιὰ ὀγδονταριά — καὶ τ' ἀφθονα.. κοτρώνια. Ἡ μάχη, σκληρὴ καὶ πεισματική, κράτησε ὅλη τὴ μέρα καὶ κατὰ τὸ θρᾶδυ οἱ Τούρκοι τσάκισαν — τῶβαλαν στὰ πόδια ἀφήνοντας πίσω σαράντα νεκροὺς καὶ ἀρκετοὺς λαθωμένους. Ἀπ' τοὺς Λευκαδιτιῶτες πληγωθῆκαν μοναχὰ μερικὲς γυναικες ἀπ' αὐτὲς πού κυλοῦσαν τὰ κοτρώνια ἐνάντια στὸν ἐχθρὸ. Γιὰ τὴ μάχη αὐτὴ οἱ γέροι τοῦ Λευκαδιτιοῦ ἀφηγοῦνται πολλὰ καὶ καμαρώνουν, ζήτημα ὅμως εἶναι ἂν λεγόμενά τους εἶναι πραγματικότητα καὶ ὄχι θρύλοι καὶ παραδόσεις.

Τὸ χωριὸ καμαρώνει ἀκόμα γιὰ τὰ γέννημά του ὑπῆρξε καὶ ὁ Κρικέλας, ἓνας ἀπ' τοὺς μεγαλύτερους... λήσταρχους τῆς ἐποχῆς του — εἶναι καὶ αὐτὸ κάτι.

Ὅπως σ' ὅλα τὰ ὀρεινὰ χωριά τοῦ τόπου μας ἔτσι καὶ στὸ Λευκαδίτι ἡ ζωοκλοπὴ ἦταν κάτι τὸ συνηθισμένο. Καὶ οἱ χωριανοὶ ἀναγκαστῆκαν — φυσικὸ ἦταν — νὰ προσαρμοστοῦν στίς... ἀπαιτήσεις τῆς καὶ ὁ καθένας, ἀνάλογα μὲ τὶς ἱκανότητές του, νὰ ζητήσουν τρόπους γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή της. Ἔτσι γεννήθηκαν διάφορα ἔθιμα στὸ χωριό. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ ἀπαιτοῦσε

νά κλέβουν κάποιο ζωντανό ἀνήμερα τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἂν ἤθελαν νά πάει καλὰ ἢ... κλεψιὰ ὅλο τὸ χρόνο. Τοῦτο βέβαια ἦταν κάπως δύσκολο γιατί ὅλοι τῇ μέρα αὐτῇ φύλαγαν ἄγρυπνα τὸ κοπάδι τους γιατί ἂν τοὺς ἔπαιρναν ἔστω καὶ ἓνα ψημάρι ὑπῆρχε κίνδυνος νά τοὺς κλέβουν ὀλοχρονίς. Ὅσοι δὲν τὰ κατάφερναν καλὰ μὲ τὴν κλεψιὰ ἔταζαν στὸν ἅγιο Κωνσταντῖνο ἓνα μερίδιο ἀπ' τὰ ζωντανά τους γιὰ νά φυλάει τὸ κοπάδι τους.

Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ γέρο Κοντούλας, ἓνας ἡσυχος Λευκαδιιώτης τσοπάνης. Μιά χρονιά λοιπόν, εἶχε τάξει στὸν Ἅγιο ἓνα καλὸ τραγί, θρεμμένο καὶ παχύ. Κάποιο θρᾶδυ ὅμως... μπῆκαν κλέφτες στὸ μαντρί καὶ μαζί μὲ τ' ἄλλα πῆραν καὶ τοῦτο. Τό... πῆραν καὶ πᾶν, χαθήκαν. Καὶ τ' ἄλλο θρᾶδυ ὁ γέρο Κουτούλας κακοπαθιόταν στὴ πλατεία τοῦ χωριοῦ, μπροστὰ στοὺς χωριανούς ποὺ σταματῆσαν τὴν πρέφα καὶ τὸ σκαμπίλι γιὰ ν' ἀκούσουν τὸ συμβάν.

—«Μωρὲ νά πάρουν καὶ τὸ τραῖ τ' ἅη Κωσταντίνου οἱ θεομπαίχτες; Τί νά κάμου τώρα, θεούλη μου», ἔλεγε καὶ χτυπιόταν.

—«Ἄκου τί ἔκαμα ἐγώ, καὶ ἀνά-

λογα πράξε» τὸν συμβουλεύει κάποια στιγμή ὁ γέρο Πανοραφτος, ποὺ θαρέθηκε νά τὸν ἀκούει νά κλαίγεται. «Εἶχα κι ἐγὼ ταμμένο κάποτε ἓνα κατσίκι στὸν Ἅγιο γυρεύοντας νά μοῦ, φ'λάει τὸ κοπάδι. Σὰν ἦρθε ἡ ὥρα ἀνέβ'κα στὸ Πελέσ', ἔπιασα τὸ ζωντανό, τὸ φόρτωσα στὸ μ'λάρ καὶ μιὰ καὶ δυὸ τράβηξα γιὰ τὴ χάρη Τ'. Κάποια στιγμή ὅμως ἀκούω τὴ γ'ναίκα μ' νά ρεκάζει: πῶ - πῶ ἄντρα μ' κακὸ ποὺ μᾶς θρῆκε, ψόφ'σε τὸ ξέρμου, ψόφ'σε τ' ἄχρηστου τὸ πράμα, τάξε ἄλλο γρήγορα».

— Τί λές, μαρή; τ'ς ἀποκρένου με.. Ἐδῶ ὁ Ἅγιος δὲν εἶναι ἄξιος νά φ'λάξ' τὰ δ'κά τ' καὶ τοῦ ψοφᾶνε καὶ σὺ περιμένεις νά φλάξ' τὰ δ'κά μας; Εἶσαι μὲ τὰ σουστά σ'; Κι' ἀπὸ τότες τὸν παράτησα καὶ πῆγα μὲ τὸν ἅη Μηνᾶ».

Ἔτσι ὁ γέρο - Κουτούλας ἔπαψε νά κακοπαθιέται καὶ ἡσύχασε. Καὶ σὰν σκέφτηκε καλύτερα τὸ πράμα συμφώνησε ἀπόλυτα μὲ τὸ γέρο Πανάρεφτο καὶ δὲν ξανάταξε σφαχτὸ στὸν ἅη Κωσταντῖνο, ἀλλὰ ἀκολούθησε τὸ δρόμο τ' ἅη Μηνᾶ— φρόντισε νά κλέβει περσότερα ἀπ' ὅσα τοῦπερναν οἱ ἄλλοι γιὰ ν'ἄχει στὸ τέλος μπάση...

Μᾶς εἶναι εὐπρόσδεκτες τόσο οἱ συνεργασίες σὲ θέματα ποὺ ἐξυπηρετοῦν τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας, ὅσο καὶ ἡ διατύπωση ὁποιασδήποτε κριτικῆς, οἱ ὑποδείξεις σας γιὰ τὶς ἐλλείψεις μας καὶ γενικὰ ὅ,τι μπορεῖ νά συμβάλει στὴν καλλιτέρευση τοῦ περιοδικοῦ μας.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ὁ συμπατριώτης μας Στέφανος Παπακωνσταντίνου, Ἀθήνα, μᾶς ἔστειλε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Π ρ ο ς

Τὴν Διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ
«Σελίδες ἀπ' τὴ Φωκίδα».

Στὰ φύλλα σας ὑπ' ἀριθ. 23 καὶ 24ῃ ἡ Εὐγενία Γερολυμάτου μὲ τρόπο ἐμπεριστατωμένο καὶ λεπτομερειακὸ ἀναφέρεται στὸ βίο καὶ τὴ δράση τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς Ἐπαρχίας μας τέκνου, τοῦ Ἀνάργυρου Σιμόπουλου, ποὺ ἀνῆλθε στ' ἀνώτατα τῆς Πολιτείας ἀξιώματα χάρις στὸ ἦθος τοῦ τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴν ἐργατικότητα τοῦ.

Ἄς ἐπιτραπεῖ καὶ σὲ μένα ν' ἀναφέρω κάτι σχετικὸ μὲ τὸ περιγραφόμενο ἄντρα, ποὺ ἄκουσα ἀπὸ ἓνα παππᾶ Πουρνάρα, πατέρα τῶν δυὸ ἀδελφῶν Πουρνάρα, ποὺ τόσα ὥραϊα παρουσιάσανε στὴ μετέπειτα ζωὴ τους, καὶ ὁ ὁποῖος ἐγνώρισε κατὰ τὰ ἔτη 1903—1905 πολλοὺς τῆς Ἐπαρχίας μας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Σιμόπουλο, γιατί ὡς ἀποσπασματάρχης, ἐπὶ κεφαλῇ δηλ. ἀποσπάσματος Χωροφυλάκων, εἶχε ὡς ἀποστολὴ τὴν καταδίωξη ἢ καὶ τὸ φόνου τοῦ λυμαίνοντος τότε τὸν τόπον μας ληστάρχου Μαργώνη.

Πρὸ 50—55 ἐτῶν ἀνέβηκα στὸ Λυ-

καθητὸ μὲ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμπρόν μου Παναγιώτη Βαλαούρα, ἐφημέρια τῆς Ἱτέας, ἓνα ἀπόγευμα Κυριακῆς. Μπήκαμε στὸ μικρὸ Ναὸ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ παρακολουθήσαμε τὸν Ἑσπερινό. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐξήλθαμε στὸ προαύλιο καὶ σὲ λίγα λεπτὰ μᾶς χαίρετσε ὁ παππᾶς τῆς ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ἀπευθυνόμενος στὸ δικό μου παππᾶ τὸν ρώτησε «πόθεν»; δηλ. ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι καὶ ποῦ ὑπηρετεῖς, κατὰ τὴν φρασεολογίαν τῶν ἱερωμένων. Ὅταν ὁ Βαλαούρας τοῦ εἶπε ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴ Δεσφίνα καὶ ὑπηρετεῖ στὴν Ἱτέα, ὁ παπα-Πουρνάρας μὲ πολλὴ συγκίνηση μᾶς διηγήθηκε τὴν παρακάτω ἱστορία, τὴν ὁποία καὶ περιγράφω:

Τί μοῦ θυμίζεις ἀγαπητὲ συνάδελφε. Ὅταν εἶχε θγεῖ στὸ κλαρί κατὰ τὰ ἔτη 1903—1905 στὴν Ἐπαρχία σας ὁ Μαργώνης, ὑπηρετοῦσα ὡς ἀποσπασματάρχης στὴν περιφέρειά σας μὲ ἀποκλειστικὴ ἐντολὴ τὴν σύλληψη ἢ καὶ τὸν φόνου τοῦ.

Μιὰ ἡμέρα μὲ φώναξε στὸ σπίτι τοῦ στὴν Ἀμφισσα ὁ ὑπουργὸς τότε Σιμόπουλος. Ἐσπευσα νὰ παρουσιασθῶ καὶ ὁ κ. ὑπουργὸς μοῦ εἶπε, ἐπειδὴ εἶχε καὶ ἄλλους ἐπισκέπτες, νὰ μῶ σ' ἓνα διπλὰνὸ δωμάτιο καὶ νὰ περιμένω. Πράγματι μπήκα στὸ δωμάτιο καὶ ἐκεῖ εἶδα ἓνα ἄλλο χωρικὸ μὲ τὸν

ὁποῖο ἀρχίσαμε κουθέντα. Σὲ μιὰ στιγμή ἐμφανίζεται στὴν πόρτα ὁ ὑπουργὸς πού μᾶς ρώτησε ἂν γνωριστήκαμε καὶ ἂν τὰ εἶπαμε. Σ' ἀρνητική ἀπάντησή μας ἔκαμε τὶς συστάσεις καὶ τότε κατάλαβα ὅτι ὁ συνομιλητής μου ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Μαργώνης. Στὴ ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο κατάπληξή μου γιὰ τὸ ἀκατανόητο τοῦ πράγματος ὁ ὑπουργὸς ἔσπευσε νὰ μᾶς ἐξηγήσει ὅτι μᾶς κάλεσε γιὰ νὰ γνωριστοῦμε καὶ νὰ μὴ ἔλθωμε εἰς σύγκρουση μέχρις ὅτου συμπληρωθοῦν οἱ ἐνέργειες πού εἶχαν ἀρχίσει γιὰ τὴν αὐθόρμητη παράδοση τοῦ Μαργώνη στὶς Ἀρχές καὶ γιὰ τὶς ὁποῖες, ὁ ἴδιος ἐνδιαφερόταν καὶ ἦταν γνώστης. Συνεννοηθεῖτε λοιπὸν ποιὲς θὰ εἶναι οἱ κινήσεις σας ὥστε νὰ μὴ θρεθεῖτε ἀντιμέτωποι, εἶπε.

Ἀμέσως καταστρώσαμε σχέδιο καὶ ἀποφασίσαμε ὅταν ὁ ἕνας θρίσκεται κατὰ τὰ Ἀραχωθίτικα ἢ Δεσφινιώτικα ἐδάφη, ὁ ἄλλος νὰ πηγαίνει κατὰ τὸ Λιδωρίκι καὶ ἀντίθετα ὕστερα ἀπὸ συγκεκριμένες ἡμέρες. Γιὰ νὰ μὴ φανεῖ δὲ καὶ ἡ συμπαιγνία πιάναμε καὶ κανένα τσοπάνη πού τὸν ὑποχρεώναμε, ὕστερα καμμιά φορά καὶ ἀπὸ ξυλοδαρμό, νὰ μᾶς ψήσει καὶ κανένα κατσίκι ἢ ἄρνι.

Μιὰ ἡμέρα καθὼς κατέβαινα μὲ τὸ ἀπόσπασμα στὴν Ἰτέα καὶ εἶχαμε πιάσει τὸ ποτάμι (τὸν Πλειστό) ἄκουσα μιὰ σφυρίχτρα, ὅταν θρискόμουν κοντὰ σὲ μιὰ ἐκκλησοῦλα (τὸν Ἅγιο Πολύκαρπο) καὶ γυρίζοντας βλέπω ξαρμάτωτο τὸν Μαργώνη, πού εὐτυχῶς δὲν γνώρι-

ζαν οἱ χωροφύλακες.

Μὲ φώναξε «Καπετάνιο, θένω κάτι νὰ σοῦ εἰπῶ». Εἶπα στὸ ἀπόσπασμα νὰ προχωρήσει καὶ ἐγὼ τὸν πλησίασα, ὁπότε μοῦ εἶπε: «Ἦξερα ὅτι θὰ περνοῦσες ἀπ' ἐδῶ καὶ ἔχω ἐτοιμάσει ψητὸ κατσίκι». Καθήσαμε, στρωματσάδα βέβαια, καὶ κάναμε ἕνα φαγοπότι θαυμάσιο, γιὰ νὰ χωριστοῦμε στὸ τέλος καὶ νὰ συμφωνήσουμε τὶς στράτες πού θὰ ἔπερνε καθένας μας στὴ συνέχεια. Εὐτύχημα ἦταν ὅτι ὁ Μαργώνης σὲ λίγες ἡμέρες παραδόθηκε στὶς Ἀρχές καὶ ἔτσι τέλειωσε καὶ ἡ δική μου ἀποστολή.

Αὐτὰ μᾶς εἶπε ὁ παππᾶς, ὁ πρῶην ἀποσπασματάρχης.

Ἄς μὴ κρίνωμε τὴ στάση τοῦ τότε ὑπουργοῦ μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα. Θὰ τὸν ἀδικήσουμε, ὅπως καὶ κάθε πολιτικὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πού ἔρχονταν σὲ συμφωνίες μὲ ἀνθρώπους ὑποδίκους ἔναντι τῆς Δικαιοσύνης, πού ἔβγαιναν στὸ κλαρί γιατί ἦταν τῆς μόδας καὶ γιατί ἡ σύλληψή τους ἦ καὶ ὁ φόνος τους δὲν ἦταν εὐκολός. Καὶ ἔρχονταν σὲ συνεινοήσεις μόνον ἂν τοὺς δίδονταν ἐγγυήσεις μέχρις ὅτου παραδοθοῦν στὶς Ἀρχές, ἀφοῦ ὀλοκληρωθοῦν ἐν τῷ μεταξύ καὶ οἱ ἐνέργειες τῶν πολιτικῶν γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Στὴν περίπτωση τῆ δικῆς μας ἂς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι ὁ ὑπουργὸς καὶ ὁ Μαργώνης ἦταν ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό, τὴ Σεγδίτσα—τώρα Προσήλιο— καὶ ἐπομένως οἱ παρακλήσεις τῶν συγγενῶν τοῦ ὑπουργοῦ γιὰ ἐπιείκεια ἔναντι τοῦ Μαργώνη καὶ τὴν διαβεβαίωση τῶν συγγενῶν τοῦ Μαργώ-

νη ότι ο τελευταίος θ' άπείχε άπό κάθε έγκληματική ένέργεια, ύπηρξαν ή άφορμή για νά μεσολαθήσει ό ύπουργός. Μεταχειρίζονταν οί τότε πολιτικοί αύτή την τακτική και κατάφεραν πολλές φορές νά επαναφέρουν τούς παρασυρμένους στον ίσιο δρόμο, έπειδή ή έξόντωσή τους δέν ήταν εύκολη, άφου οί γύρω χωρικοί, είτε άπό φόβο, άλλα και άπό χριστιανικές άντιλήψεις, προτιμούσαν ξυλοδαρμούς άπ' τ' άποσπάσματα παρά νά καταδώσουν στις Άρχές κατατρεγμένους, κατ' αυτούς, συνανθρώπους τους. Ήταν ένα μέσο πού συντελούσε όχι θέβαια μέ όρθο και νόμιμο τρόπο, άλλ' άναγκαίο για την περίσταση, εις τόν περιορισμό της ληστείας, άφου τó Κράτος δέν ήταν οργανωμένο, χωρίς δρόμους και τηλέφωνα,

άλλ' ούτε θέβαια και άεροπλάνα, για νά έπισημαίνουν τó χώρο πού βρίσκονταν οί ληστές κάθε στιγμή, για νά ακολουθούν τ' άποσπάσματα. Άλλ' ούτε είχε παρουσιασθεί και ένας Πάγκαλος πού έθεσε σ' έφαρμογή ένα δικό του Νόμο κατá τó 1925, σύμφωνα μέ τόν όποίο θα μπορούσε καθ' ένας άπ' αυτούς νά έξοντώσει σύντροφό του και νά παραδοθεί, χωρίς άλλες παρατέρα συνέπειες, όπως έκαμε, έπωφεληθείς άπ' αύτόν τó Νόμο, ό Άραχωβίτης πολús Καραθανάσης, μέ τόν φόνο δυό συνεργατών του.

”Αν νομίζετε ότι τά παρά πάνω είναι δημοσιεύσιμα στις «Σελίδες άπ' τή Φωκίδα», άς δημοσιευθούν.

Μετά τιμής

ΣΤΕΦ. Η. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Συμπατριώτη,

Στά «ΦΩΚΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» θα βρείς μελέτες πού άναφέρονται σέ θέματα του τόπου σου, όπως για τ' άρχαιολογικά εύρήματά του, την ιστορία του, τή λαογραφία και τις παραδόσεις του, τή λαϊκή άρχιτεκτονική του, τή δημογραφία του, πλήρη βιβλιογραφική ένημέρωση, τις έφημερίδες και τά περιοδικά κλπ., πού σέ φέρνουν πιό κοντά στη ζωή και τόν παλμό του.

Ζήτησέ το άπ' τήν Ε.Φ.Μ., Πανουργιά 1, ”Αμφισσα, πού τó διαθέτει άντί 300 δρχ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

(ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ)	(ΤΙΤΛΟΣ)	(ΔΩΡΗΤΗΣ)
1. 'Α. Καρακατσάνη και Θ. Σταθακοπούλου «'Αχαΐα—'Ηλεία»		Γ. Κουτσοκλένης
2. Γ. Ε. Καψάλη «Προσωπικότητες της Ρούμελης»		Γ. Κουτσοκλένης
3. 'Ανάλ. εκ του «Μάρτυρες της 'Ελευθερίας. «ΗΣΑ'Γ'ΑΣ»		Γ. Βακράκης
4. 'Αν. Ι. Σκιαδά «Τὸ Μοναστήρι της Σωτήρος Γαλαξιδίου»		Τάσος Σκιαδάς
5. 'Αν. Ν. Σκιαδά «'Ο Ναός του 'Αγ. Νικολάου στὸ Γαλαξίδι»		Τάσος Σκιαδάς
6. Θ. Γιαννίτση «'Ιστορική εξέλιξη τῶν 'Ελλ. Ταχυδρομείων»		Γ. Κουτσοκλένης
7. Ι. Δ. Ζουμᾶ «'Η 'Ιτέα καὶ τὰ σχολεῖα Μ. 'Εκπαιδεύσεως»		'Ιωάν. Ζουμᾶς
8. Ν. 'Ολυμπίου «Τὰ Ευλόγηπτα της Ι. Μ. Πρ. 'Ηλιοῦ Παργασίδος»		Ν. 'Ολυμπίου
9. Μαρία Σταυρίδου «Σύγχρονο 'Ελληνικὸ Θέατρο»		Γ. Κουτσοκλένης
10. Κώστα Παπαμαρινοπούλου «Πατρίδα 'Ηλιόλουστη»		Κ. Παπαμαρινόπουλος
11. Γ. Κουτσοκλένη «Τὸ Μοναστήρι τοῦ Πρ. 'Ηλία Παργασίδος»		Γ. Κουτσοκλένης
12. Τάσου Φιλιππόπουλου «Λαογραφικά Δωρίδος «Τρίκορφον»		Τ. Φιλιππόπουλου
13. Ε.Η.Μ 1979—81 «'Ηπειρωτικὸ 'Ημερολόγιο»		Ε.Η.Μ.
14. Κ. Παπαμαρινόπουλου «Στῆχοι στὸ Περίθωριο»		Κ. Παπαμαρινόπουλος
15. Μουσείο Μπενάκη «Παραδοσιακὲς Καλλιέργειες»		Μουσείο Μπενάκη
16. Ε. Η. Γούβαλη «'Ιστορία της Κοινότητος Πανουργιά»		Ε. Η. Γούβαλης
17. Τάκη Λάπα «'Αναγνώστης - Νικόλαος Γιαγτζής—Γ. Παπαηλιόπουλος»		Τ. Λάπας
18. Γ. Ε. Καψάλη «Θανάσης Μανίκας καὶ οἱ Παλιορκτητές τῶν Σαλώνων»		Γ. Κουτσοκλένης
19. Μιχ. 'Εμ. 'Αρφαρά «Ζήσης 'Αφερειμ»		Μ. 'Αρφαράς
20. » «'Η Μονοκατακία εἰς Ρόδον»		»
21. » «Οἱ πεταλοῦδες της Ρόδου»		»
22. Δ. Ι. Σ. «'Ο Μακεδονικὸς 'Αγὼν καὶ τὰ εἰς Θράκην γεγονότα»		Γ. Κουτσοκλένης
23. Δ. Ι. Σ. «Αἵτια καὶ ἀφορμαὶ 'Ελληνοϊταλικοῦ πολέμου 1940—41»		Γ. Κουτσοκλένης
24. Γεωργ. Χασιακοῦ «Γενέθλια Γῆ»		Γ. Χασιακὸς
25. » «'Ενας Ρουμελιώτικος παραδοσιακὸς Γάμος»		»
26. » «'Ιστορικά καὶ Λαογραφικά της Κουκουβίστας»		»
27. » «Ρουμελιώτικοι Παῖδοι»		»
28. » «Πνευματικὴ Καλοσκοπή»		»
29. » «Γλωσσικὰ Μνημεῖα της Ρούμελης»		»
30. Γ. Α. Χριστοδούλου «Κων)νος Στ. Κόντος»		
31. Στέλιου Ξεφλούδα «'Εσύ, ὁ κύριος Χ κ' ἕνας μικρὸς πρίγκηπας»		Στ. Ξεφλούδας
32. » «'Ο ἄνθρωπος καὶ ὁ πόλεμος χωρὶς μῦθο»		»
33. 'Ανδρέα Κονιάκου «'Αντί-'Υλη στὸν Μεγακόσμο»		'Ανδρ. Κονιάκος
34. » «Τελευταία ὕλική ὑφή»		»
35. Ρούλας Λιάσκου «Χριστό»		Ρούλα Λιάσκου
16. Πελ. Οἰκονομίδη «'Η 'Αθακούμειος 'Ιερατικὴ Σχολὴ Νήσου 'Ιωαννίνων»		Π. Οἰκονομίδης

37. Φ. Ζαφειροπούλου «Ἀρχαιοότητες καὶ Μνημεῖα Φωκίδος—Αἰτωλίας» Φ. Ζαφειροπούλου
38. » «Χάλκινα Ἀγγεῖα καὶ πήλινοι λύχνοι ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Γαλαξιδίου» Φ. Ζαφειροπούλου
39. Ἑλένης Ἀργέστη «Ἑρωτικά Ποιήματα» Ἑλένη Ἀργέστη
40. Ἀρχιμ. Χερουβεῖμ «Σύγχρονες Ἀγιορείτικες Μορφές» Γ. Κουτσοκλένης
41. Ἀποστ. Παπαθεοδώρου «Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου Δραμεσῶν Δωδώνης» »
42. Παν. Πορτούλα «Παναγία ἡ Κουτσουριώτισσα» »
43. Π. Καλονάρου «Βαρνάκοβα» »
44. J. Murat «Τὸ ξεκλήρισμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ» Ἐπιτροπὴ Διαλογῆς Βιβλίων
45. Δρ. Ἀγνή Βαλθανοῦ - Ἀρβανίτη «Κ. Παλαμᾶ Ἀνέκδοτα Γράμματα. Στὸ Νίκο Β. Φανδρίδη» Συγγραφεὺς
46. Πάνος Γ. Μαυριᾶς «Ντρέμισσα (Πανουργιάς) Σαράντα σπῖτια, Σαρανταένα καπεταναῖοι» Συγγραφεὺς
47. Νατάσσα Παπαδημητρίου «Ἡ Τέχνη τοῦ Σιμάλτου» EOEX
48. Τάνη Παρλαβάτζα «Ἡ Τέχνη τοῦ Βιτράιγ» »
49. Γιάννη Ν. Κολέφα «Ἡ Τέχνη τοῦ Ψηφιδωτοῦ» »
50. EOEX «Ἑλληνικά Διακοσμητικά Θέματα» »
51. » «Ἑλληνικά Διακοσμητικά Θέματα» »
52. Πόπη Ζώρα «Δύο μεγάλοι μάστοροι τοῦ ἀσημιοῦ» »
53. EOEX «THRACE» »
54. » «Ἐκλογὴ ἔργων τῆς Ἑλλην. Λογοτεχνίας» »
55. Χαρίκλ. Μυταρά «Ἡ Τέχνη τῶν Σταμπωτῶν καὶ τοῦ Μπατίκ» »
56. Μάνου Δάνου «Ἡ τέχνη τῆς Κεραμικῆς» »
57. EOEX «Κρητικὲς Μπαντανιές» »
58. » «Ὑφαντὰ ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν» »
56. » «Παραδοσιακὰ Μικρασιατικὰ καὶ Θρακικὰ κεντήματα» »
60. Κίτσου Α. Μακρῇ «Ἑλλην. Καλλιτεχν. παράδοση καὶ σύγχρονη χειροτεχνία» »
61. EOEX «Νεοκλασικὲς σιδεριές» »
62. Βασ. Χατζηνικολάου «Μαραθῶνιος Δρόμος» Συγγραφεὺς
63. » «Πύλες Κολάσεως» »
64. » «Ἀνθοῦσα» »
65. » «Γνωριμίες» »
66. » «Δύχνισμα» »
67. » «Δελφικοὶ Παλμοὶ» »
68. » «Πράσινο Λειβάδι» »
69. » «Ἀναμνήσεις» »
70. » «Μαρμαρένιες Πολιτείες» »
71. Κων. Ι. Μᾶρκος «Δημοτικὰ Τραγούδια Κονιακοῦ Δωρίδος» »
72. OPE «1ο Παγκοσμιοποιήσιμο Συνέδριο Περιφ. Ἀναπτύξεως» OPE
73. Ἀχμέτ Μουφίτ «Ἀλῆ Πασᾶς ὁ Τεπελενλής» (1744—1822) E. H. M.

(Συνεχίζεται)

'Απ' τὴ δραστηριότητα τῆς 'Εταιρείας

1.— "Ενας ἄρκετὰ μεγάλος ἀριθμὸς βιβλίων εἶναι ἡ ἀνταπόκριση πολλῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων στὴν ἀπόφαση τῆς 'Εταιρείας νὰ δημιουργήσῃ βιβλιοθήκη - ὁδηγὸ ἐκδόσεων Φωκέων καὶ ἐκδόσεων ποὺ ἀναφέρονται στὴ Φωκίδα. Σχετικὸς κατάλογος τῶν ἀποσταλέντων βιβλίων δημοσιεύεται σὲ ἄλλη σελίδα.

Ἡ 'Εταιρεία εὐχαριστεῖ θερμὰ τοὺς ἀποστολεῖς καὶ δωρητὲς διαφόρων ἐκδόσεων καὶ προσδοκᾷ τὴν αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τους.

2.— Συνεχίστηκαν οἱ προσφορὲς τῶν συμπατριωτῶν μας γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς 'Εταιρείας.

Οἱ παρακάτω μᾶς ἔστειλαν τὰ ἀντίστοιχα ποσά:	Δρχ.
Κων)νος Παστᾶς, "Αμφισσα	500
Πέτρος Δρίβας, ἔμπορος, "Αμφισσα	1.000
Ἡλίας Τσινταθῆς, Σερνικάκι	150
Πηγὴ Πλατανιώτου, Ἀθήνα	500
Νικ. Καλογερόπουλος, Ἀθήνα	500
Μαίρη Ψυράκη, Ἀθήνα	500
"Ελλη Σκουλούδη, Ἀθήνα	500
Αἰκατ. Γρίβα, "Αμφισσα	1.000
"Επαμ. Ράϊκος, "Αμφισσα	1.000
Ἡλίας Σκαρίμπας, δικηγόρος, Κίρρα	1.000

Ἡ 'Εταιρεία εὐχαριστεῖ θερμὰ ὅλους.

«Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ»

Κυκλοφόρησε σὲ δεύτερη ἐκδοση ἡ μελέτη τοῦ Δημ. Σταμέλου συμπληρωμένη μὲ νέα στοιχεῖα. Εἶναι μία ἱστορική, αἰσθητική καὶ βιβλιογραφικὴ ἐργασία ὅπου παρουσιάζονται ἀντιπροσωπευτικὲς ἐκδηλώσεις τῆς λαϊκῆς μας τέχνης ἀπὸ τὸ 16ο αἰῶνα ὡς σήμερα καὶ ἀποτελεῖ συμβολὴ στὴ βαθύτερη καὶ εὐεργετικὴ ἐπικοινωνία μας μὲ τὸ ἥρωϊκὸ καὶ ποιητικὸ πνεῦμα ποὺ ἀντιπροσωπεύει, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος στὸν ἐλληνικὸ χῶρο, ἡ νεοελληνικὴ λαϊκὴ τέχνη.

Ἀναφέρεται στὴν ἀσημουργία, χρυσοχοΐα, ξυλογλυπτική, λιθογλυπτική, ζωγραφικὴ, κεντητικὴ, ὕφαντικὴ, κεραμικὴ καὶ ἀγγειοπλαστικὴ ποὺ παρουσιάζονται μὲ διερευνητικὴ ἐποπτεία καὶ ἱστορικὴ καὶ βιβλιογραφικὴ τεκμηρίωση.

Γενικὰ εἶναι μιά ἀξιόλογη ἐκδοση ποὺ πλουτίζει τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Ἐπιτρέπεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναδημοσίευση τῶν κειμένων, μέ τήν
προϋπόθεση νά γίνεται μνεία τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου πρωτοδημοσιεύθηκε
καί νά δημοσιεύεται ὁ πρόλογος ἢ τὸ σχόλιο τῆς συντάξεως, ἂν ὑπάρχει.

ΔΙΤΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ